

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.22.1.2025

**Pani
dr hab. Luiza Handschuh
Dyrektor
Instytutu Chemii Bioorganicznej
Polskiej Akademii Nauk**

**Instytut Chemii Bioorganicznej
Polskiej Akademii Nauk
ul. Z. Noskowskiego 12/14
61-704 Poznań**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/022 Gospodarka majątkowa i finansowa Polskiej Akademii Nauk

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Chemii Bioorganicznej Polskiej Akademii Nauk ¹ ul. Z. Noskowskiego 12/14, 61-704 Poznań
Kierownik jednostki kontrolowanej	dr hab. Luiza Handschuh, prof. ICHB PAN, Dyrektor Instytutu Chemii Bioorganicznej Polskiej Akademii Nauk ² , od 1 grudnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił prof. dr hab. Marek Figlerowicz, Dyrektor ICHB PAN, od 1 grudnia 2019 r. do 30 listopada 2023 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Gospodarka majątkowa instytutu naukowego PAN. 2. Gospodarka finansowa instytutu naukowego PAN.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2025 (I półrocze) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Przemysław Grad, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LPO/111/2025 z 7 sierpnia 2025 r. Magdalena Bartkowiak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/112/2025 z 7 sierpnia 2025 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Utworzony na mocy uchwały Prezydium Polskiej Akademii Nauk nr 1/88 z 19 stycznia 1988 r. oraz wpisany do Rejestru Instytutów Naukowych PAN na mocy decyzji Prezesa PAN nr 7/98 z 11 grudnia 1998 r. oraz afiliowane przy nim Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (dalej: PCSS albo Centrum) powołane w 1993 r. do realizacji specjalistycznych zadań z dziedziny informatyki na rzecz środowiska naukowego. Dalej: ICHB PAN albo Instytut.

² Dalej: Dyrektor, także wobec osób poprzednio pełniących tę funkcję.

³ Dalej także: badany albo okres objęty kontrolą.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2020-2025 (I półrocze), w ICHB PAN zarządzano majątkiem i rozporządzano otrzymanymi z budżetu państwa środkami finansowymi w sposób prawidłowy, celowy i gospodarny, przy uwzględnieniu skali prowadzonej działalności naukowo-badawczej. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczące naruszenia zasad gospodarowania środkami publicznymi – z wyjątkiem rozliczenia środków z subwencji przeznaczonej na zadania związane z epidemią CoVID-19 – nie miały wpływu na ocenę kontrolowanej działalności.

Zarządzanie majątkiem co do zasady odbywało się zgodnie z interesem ekonomicznym ICHB PAN. Stwierdzono jednak przypadki braku waloryzacji stawek czynszu przy wynajmowaniu powierzchni biurowych innym podmiotom, zarówno w ramach coworkingu⁶ jak i okresowej umowy najmu, co było niegospodarne. Nie zatwierdzono też regulaminu korzystania z zasobów biurowych w ramach coworkingu oraz cennika. W Instytucie zlecano niezbędne kontrole stanu nieruchomości oraz zapewniono utrzymanie obiektów budowlanych w należyтым stanie technicznym, w tym bezpieczeństwo ich użytkowania. Obowiązki właściciela nieruchomości w zakresie prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego realizowano rzetelnie. Zarządzanie flotą samochodową przebiegało zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami i wynikało z faktycznych potrzeb ICHB PAN, jednak nierzetelnie dokonywano rozliczeń eksploatacji pojazdów służbowych w PCSS, tj. zaniechano prowadzenia obowiązkowej dokumentacji lub wypełniano ją bez należytej staranności. Nie aktualizowano też na bieżąco wykazu samochodów służbowych Centrum.

ICHB PAN rozporządzał środkami pochodzącymi z subwencji oraz dotacji podmiotowych i celowych otrzymanych z budżetu państwa, w łącznej wysokości 458 422,9 tys. zł⁷. Pomimo zrealizowania zadania związanego z opracowaniem i wyprodukowaniem zestawu diagnostycznego do wykrywania koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego COVID-19, nie dokonano jednak zwrotu do budżetu niewykorzystanej części środków w wysokości 4 858,1 tys. zł, jako subwencji pobranej w nadmiernej wysokości. Nie dochowano też należytej staranności przy rozliczeniu środków z dotacji podmiotowej na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego Europejskie Centrum Bioinformatyki i Genomiki⁸, czego efektem było niedokonanie w terminie zwrotu niewykorzystanych środków w wysokości 80,4 tys. zł i konieczność zapłaty odsetek w wysokości 7,8 tys. zł. Nierzetelnie zrealizowano część obowiązków sprawozdawczych, nie wprowadzając do właściwego systemu raportów końcowych z wykorzystania środków otrzymanych na realizację inwestycji związanych z działalnością naukową, wbrew obowiązującym przepisom prawa. Zakupu usług obcych dokonywano zgodnie z przepisami prawa oraz gospodarnie. Zbadane umowy cywilnoprawne z osobami spoza Instytutu, były zawierane w sposób celowy i oszczędny, a wyniki prac wykonanych

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Współdzielenie powierzchni biurowej z pracownikami innych podmiotów lub freelancerami poprzez wynajem pojedynczych miejsc pracy, wraz z wyposażeniem biurowym.

⁷ Przy czym badaniem objęto wydatkowanie środków w łącznej wysokości 77 009,9 tys. zł.

⁸ Dalej: ECBiG.

w ramach tych umów zostały wykorzystane w działalności ICHB PAN. Jednak nie zawsze celowo i gospodarnie zlecano pracownikom Instytutu świadczenie usług w ramach umów cywilnoprawnych dotyczących przygotowania materiałów promocyjnych oraz prowadzenia obsługi administracyjnej rozliczeń z Bankiem Gospodarstwa Krajowego⁹.

Skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w zakresie gospodarowania mieniem Instytutu nie sprzyjał brak sformalizowania procesu zarządzania ryzykiem, w tym określenia reakcji na ryzyka i mechanizmów kontroli.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Gospodarka majątkowa instytutu naukowego PAN
Opis stanu faktycznego	1.1. Zgodnie ze statutem, ICHB PAN prowadził działalność naukową w ramach trzech dyscyplin naukowych, tj.: nauki chemiczne, nauki biologiczne oraz informatyka techniczna i telekomunikacja¹¹. W jego skład wchodziły dwie jednostki organizacyjne: Instytut Chemii Bioorganicznej¹² oraz PCSS¹³. (akta kontroli DVD 1 pliki 20-23)

Wg stanu na 30 czerwca 2025 r. we władaniu Instytutu były grunty o łącznej powierzchni 243 tys. m² (położone na 20 działkach)¹⁴, z czego grunty o powierzchni 216,7 tys. m² (znajdujące się na ośmiu działkach), na podstawie prawa użytkowania wieczystego oraz grunty o powierzchni 25,4 tys. m² (położone na 11 działkach), na podstawie prawa własności. Posiadane grunty zostały przeznaczone na siedzibę ICHB PAN (w tym hangar dronów). Wśród gruntów, będących we władaniu Instytutu, znajdowały się również grunty o powierzchni 0,9 tys. m² o nieuregulowanym statusie prawnym¹⁵, użytkowane na potrzeby działalności socjalnej. Powyższa sytuacja była spowodowana błędnym wpisem w księdze wieczystej¹⁶, co uniemożliwiało przeniesienie prawa wieczystego użytkowania ww. gruntu oraz własności posadowionego na gruncie budynku, w trybie art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk¹⁷. ICHB PAN podjął w 2024 r. działania zmierzające do uregulowania stanu prawnego gruntu, których efektem była zmiana wpisu w księdze wieczystej (poprzez wskazanie jako użytkownika wieczystego PAN), umożliwiającą pozyskanie dokumentów niezbędnych do wydania decyzji przez Prezesa PAN o przeniesieniu prawa użytkowania wieczystego ww. gruntu

⁹ Dalej: BGK.

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ W dwóch pierwszych uzyskał najwyższą kategorię naukową (A+), a w dziedzinie informatyka techniczna i telekomunikacja kategorię A.

¹² Dalej: ICHB (ICHB PAN z wyłączeniem PCSS). Do jego zadań należało prowadzenie badań oraz upowszechnianie ich wyników w zakresie: chemii bioorganicznej, biochemii, biologii molekularnej, biologii systemowej, biologii syntetycznej i bioinformatyki.

¹³ Do którego zadań należało: prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej i wdrożeniowej w zakresie sieci nowych generacji, gridów, portali, usług i aplikacji dla społeczeństwa informacyjnego; budowanie, zarządzanie i operowanie miejską i krajową siecią komputerową oraz centrum komputerów dużej mocy, a także świadczenie usług w tym zakresie.

¹⁴ Wg stanu na I półrocze 2025 r.

¹⁵ Nieruchomość gruntowa zabudowana położona w Juracie przy ul. Gołębiowskiego 3.

¹⁶ W dziale II (własność) księgi wieczystej nieruchomości wpisano: Polska Akademia Nauk – Instytut Chemii Bioorganicznej w Poznaniu (tj. dwie jednostki, obie posiadające osobowość prawną).

¹⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1796, ze zm., dalej: ustawa o PAN.

i prawa własności budynku. Wymagane dokumenty zostały przekazane do PAN w lipcu 2025 r. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK¹⁸ ww. decyzja nie została przekazana do ICHB PAN.

(akta kontroli DVD 1 pliki 27-38, 1646, str. 9-11, 49)

W okresie objętym kontrolą Instytut PAN otrzymał nieodpłatnie¹⁹ prawo użytkowania wieczystego gruntów o powierzchni 205 tys. m² oraz prawo własności budynków a także urządzenia, w trybie art. 61 oraz art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o PAN. Było to związane z likwidacją Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN²⁰. W efekcie przejęcia tych gruntów, łączna powierzchnia gruntów będących we władaniu ICHB PAN wzrosła ponad sześciokrotnie (z 38 tys. m² w 2020 r. do 243 tys. m² w 2023 r.). Natomiast w okresie 2020-2025 (I półrocze) w Instytucie nie dokonywano zbycia posiadanych nieruchomości gruntowych. Na koniec 2024 r. wartość (netto) gruntów wyniosła 11 190,9 tys. zł i w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 61%, tj. o 4 229,9 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 39-42, 303-307)

W okresie objętym kontrolą ICHB PAN²¹ zarządzał 17 budynkami²² o łącznej powierzchni użytkowej 29,2 tys. m², z tego 16 (o powierzchni użytkowej 29,1 tys. m²) stanowiącymi jego własność oraz jednym (o powierzchni użytkowej 0,1 tys. m²) o nieuregulowanym statusie prawnym²³. W związku z nieodpłatnym nabyciem w 2022 r. pięciu nieruchomości zabudowanych o łącznej powierzchni 1,3 tys. m², po zlikwidowanym IŚRiL PAN, liczba budynków, będących we władaniu Instytutu wzrosła o 42%²⁴. Na koniec 2024 r. wartość (netto) budynków i lokali wyniosła 187 924,32 tys. zł i w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 16%, tj. o 26 004,0 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 27-42, 303-307)

Na koniec I półrocza 2025 r. stan majątku rzeczowego (netto) w Instytucie wynosił 595 173,3 tys. zł, z tego wartość budynków i lokalu – 180 710,2 tys. zł, gruntów – 10 747,5 tys. zł, urządzeń technicznych i maszyn – 122 067,2 tys. zł, a środków transportu i pozostałych środków trwałych odpowiednio – 1 042,9 tys. zł i 280 605,5 tys. zł. W porównaniu do 2020 r. wartość tego majątku wzrosła o 171% (tj. o 375 698,3 tys. zł)²⁵, w tym w szczególności wzrosła wartość urządzeń technicznych i maszyn oraz pozostałych środków trwałych, odpowiednio o 263% i 1618% (tj. odpowiednio o 88 415,2 tys. zł i 264 274,4 tys. zł). W głównej mierze było to związane z zakupem specjalistycznych urządzeń i aparatury laboratoryjnej oraz specjalistycznego sprzętu informatycznego. W okresie 2020

¹⁸ Tj. do 5 grudnia 2025 r.

¹⁹ Umowa z 28 października 2022 r., o nieodpłatnym przeniesieniu prawa użytkowania wieczystego gruntu oraz prawa własności budynków a także urządzenia, stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności.

²⁰ Dot. uchwały Prezydium PAN nr 33/2021 z 13 października 2021 r. w sprawie likwidacji Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN wraz z uchwałami zmieniającymi. Dalej w odniesieniu do ww. likwidowanego instytutu: IŚRiL PAN.

²¹ Według stanu na 30 czerwca 2025 r.

²² W jednym z nich znajdował się lokal mieszkalny.

²³ Dot. budynku zagospodarowanego na potrzeby działalności socjalnej w Juracie.

²⁴ Na 1 stycznia 2020 r. ICHB PAN posiadał 12 budynków o łącznej powierzchni użytkowej 27,9 tys. m².

²⁵ W 2020 r., 2021 r., 2022 r., 2023 r. i 2024 r. wyniósł odpowiednio: 219 475,0 tys. zł, 281 810,9 tys. zł, 267 136,7 tys. zł, 835 047,7 tys. zł i 691 347,2 tys. zł.

- 2025 (I półrocze) nabyto w ICHB PAN urządzenia techniczne i maszyny²⁶ o łącznej wartości brutto 343 862,6 tys. zł, w tym m.in.: aparaturę badawczą HPC (104 679,8 tys. zł), aparaturę badawczą składowania danych (50 128,2 tys. zł), klaster obliczeniowy PRACE-LAB Altair (44 035,8 tys. zł), analizator i generator ruchu sieciowego (22 116,5 tys. zł) oraz systemy transmisyjne Quantum Key Distribution (20 329,5 tys. zł). Największy wzrost z tego tytułu nastąpił w 2023 r., gdy wartość pozostałych urządzeń technicznych i maszyn wzrosła o 178 904,5 tys. zł. (tj. 29%) w porównaniu do roku poprzedniego.

Z kolei łączna wartość brutto pozostałych środków trwałych²⁷, nabytych przez ICHB PAN, wyniosła 428 448,7 tys. zł, w tym m.in.: system transmisji optycznej PIONIER-LAB (80 940,3 tys. zł), zwirtualizowana badawcza infrastruktura teletechniczna do budowy i integracji baz danych biologicznych (54 576,7 tys. zł), zwirtualizowana infrastruktura (w tym dostępowa) ICT do integracji i analizy danych z wykorzystaniem sztucznej inteligencji (43 154,2 tys. zł), wyposażenie dla stanowiska do pozyskiwania danych biomedycznych (31 707,3 tys. zł) oraz aparatura badawcza do Laboratorium Obrazowania za Pomocą Technik Wysokorozdzielczych (15 408,6 tys. zł). Największy wzrost w ramach tej grupy środków nastąpił w 2023 r., w którym ich wartość wzrosła o 386 750,3 tys. zł (tj. 2458%), w porównaniu do roku poprzedniego.

(akta kontroli DVD 1 pliki 27-42, 61-63, 303-307)

1.2. W latach 2020-2025 (I półrocze) w Instytucie nie dokonywano transakcji sprzedaży nieruchomości zabudowanych, w tym będącego w posiadaniu jednego lokalu mieszkalnego. Natomiast w ww. okresie zbyto dziesięć składników pozostałych środków trwałych, uzyskując przychody ze sprzedaży w łącznej wysokości 48,6 tys. zł.

W ICHB PAN obowiązywały zasady postępowania przy zagospodarowaniu zbędnych i zużytych składników rzeczowego majątku ruchomego, wprowadzone zarządzeniem Dyrektora z 29 grudnia 2017 r.²⁸ Badaniem objęto proces sprzedaży trzech środków trwałych o łącznej wartości rynkowej 36,3 zł. Sprzedaży dwóch samochodów służbowych na łączną kwotę 34,9 tys. zł dokonano w drodze przetargów²⁹, określając zasady ich przeprowadzania³⁰. Ocena przydatności aut do dalszego użytkowania oraz wycena ich wartości rynkowej została dokonana przez komisje powołane przez Pełnomocnika Dyrektora ds. PCSS. Postępowania przetargowe wraz z wyłonieniem nabywców przeprowadzono zgodnie z ww. zasadami. Sprzedaż trzem pracownikom składników rzeczowego majątku ruchomego za kwotę 1,4 tys. zł odbyła się zgodnie z zasadami, o których mowa w § 7 ww. zarządzenia, tj. dokonano ich zbycia pracownikom korzystającym ze sprzętu służbowego.

(akta kontroli DVD 1 pliki 43-60, 64-66)

²⁶ Zakwalifikowane w ramach 4-6 grup KŚT, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (Dz. U. poz. 1864).

²⁷ Zakwalifikowane do grupy 8 KŚT.

²⁸ Nr 33/12/2017, zmienione zarządzeniem nr 42/12/2023 z 28 grudnia 2023 r.

²⁹ Tj. jednego (Honda CR-V) w 2024 r. w drodze przetargu pisemnego oraz drugiego (Skoda Superb II) w 2025 r., finalnie w drodze licytacji, po uprzednim negatywnym rozstrzygnięciu przetargu pisemnego z uwagi na brak złożonych ofert.

³⁰ Wprowadzone zarządzeniami Dyrektora nr 8/02/2024 z 1 lutego 2024 r. (dot. Hondy CR-V) oraz nr 04/02/2025 z 3 lutego 2025 r. (dot. Skody Superb II).

W okresie objętym kontrolą, w budynkach będących we władaniu ICHB PAN, na podstawie zawartych umów, wynajmowano podmiotom (publicznym i prywatnym) łączną powierzchnię 1 578,8 m², w tym głównie powierzchnie biurowe i na laboratorium oraz, w nieznacznym zakresie, na powierzchnię gastronomiczną i inne³¹. Z tego tytułu uzyskano w ww. okresie przychody w łącznej wysokości 738,2 tys. zł. Z kolei, w ramach coworkingu wynajmowano podmiotom gospodarczym łącznie 156 m² powierzchni biurowej, uzyskując z tego tytułu przychody w łącznej wysokości 544,2 tys. zł. Ponadto, wynajmowano również inne powierzchnie (w tym hangar dronów) na organizowanie wydarzeń o charakterze rozrywkowym, otrzymując przychody w łącznej 24,3 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 138-142)

W Instytucie nie skorzystano z możliwości ustalenia szczególnych zasad wynajmowania majątku, w tym określających sposób wyboru najemców i ustalania wysokości stawek za najem i dzierżawę (za wyjątkiem usług coworkingu). Dyrektor wyjaśniła m.in., że *nie ustalono takich procedur, a umowy najmu były zawierane z zachowaniem obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa*. Analiza siedmiu zawartych umów najmu³² – z przeznaczeniem na działalność biurową, gastronomiczną, użytkową³³ oraz na jednorazową organizację wydarzenia rozrywkowego – wykazała, że w przypadku jednej umowy nienależycie zabezpieczono interes ekonomiczny ICHB PAN, wskutek niewprowadzenia w umowie klauzuli waloryzacyjnej stawki czynszu, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. We wszystkich umowach uwzględniono koszty utrzymania i eksploatacji nieruchomości oddawanych w najem.

Badanie realizacji ww. umów wykazało, że najemcy terminowo wywiązywali się ze swoich zobowiązań, wynoszących 573,8 tys. zł, z tytułu należnego czynszu naliczonego za okres obowiązywania umów oraz kosztów mediów. W jednym przypadku najemca nie regulował terminowo płatności i końcowych rozliczeń (w związku z zakończeniem umowy najmu) dokonano na zasadzie m.in. kompensaty wzajemnych należności oraz spłaty wszystkich zaległości przed ukończeniem najmu.

(akta kontroli DVD 1 pliki 67-103, 143, 1634; str. 13)

W okresie objętym kontrolą, w ICHB PAN funkcjonował model najmu powierzchni biurowych (tzw. Przestrzeń Współpracy Future Lab³⁴) w formie coworking, którego głównym celem było stworzenie przestrzeni sprzyjającej rozwijaniu przez interesariuszy koncepcji i pomysłów, dotyczących nowych projektów i usług w oparciu o laboratoria i narzędzia informatyczne. Zasady dotyczące korzystania z zasobów Future Lab w latach 2020-2024 (czerwiec) określał regulamin z 2016 r. oraz cennik, który nie został wprowadzony zarządzeniem Dyrektora ICHB PAN, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Cennik za korzystanie z Future Lab stanowił załącznik

³¹ M.in. powierzchnię pod automat i montaż stacji bazowej.

³² Tj. nr OUR-IV.2502.3.2025 z 14 kwietnia 2025 r. zawarta z Miastem Poznań; z 10 stycznia 2019 r. i 1 lutego 2022 r. zawarte z A. K., H. S. sp. jawna; z 6 maja 2019 r. i 5 czerwca 2023 r. zawarte z O.P. S.A.; z 6 września 2024 r. zawarta z FHU A. L oraz nr 194/PCSS/2012 z 1 czerwca 2012 r. ze stowarzyszeniem.

³³ Pod montaż stacji bazowej.

³⁴ Dalej: Future Lab.

do *Procedury wystawiania faktur VAT i paragonów fiskalnych w zakresie określonym Regulaminem Future Lab*, podpisanej przez Z-cę Głównego Księgowego ds. PCSS, jednakże ww. osoba ani żadna inna nie potwierdziła zatwierdzenia przedmiotowego cennika. Poza tym przyjęte w tym regulaminie stawki za korzystanie z zasobów powierzchni biurowej przez okres ośmiu lat nie były waloryzowane, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Dopiero zarządzeniem Dyrektora z 28 maja 2024 r. wprowadzono formalnie regulamin Future Labs³⁵, w którym określono zasady korzystania z przestrzeni coworkingowej oraz przyjęto zwaloryzowany cennik udostępniania przestrzeni biurowej.

(akta kontroli DVD 1 pliki 144-154; str. 44, 61, 63)

W okresie objętym kontrolą ICHB PAN korzystał z nieruchomości będących własnością innych podmiotów, zawierając umowy najmu i dzierżawy z przeznaczeniem głównie na działalność biurową i laboratoryjną. Z tego tytułu, w okresie objętym kontrolą, Instytut poniósł koszty w łącznej wysokości 3 026,4 tys. zł. Badanie realizacji trzech okresowych umów najmu³⁶ powierzchni laboratoryjnej i biurowej, zawartych z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, na łączną kwotę 2 866,2 tys. zł wykazało, że ICHB PAN terminowo regulował należności za wynajmowaną powierzchnię. Powierzchnia wynajmowanych laboratoriów/pomieszczeń biurowych systematycznie zmniejszała się (z 450 m² w 2020 r. do 98 m² w 2024 r.).

(akta kontroli DVD 1 pliki 104-137)

1.3. W okresie objętym kontrolą w ICHB PAN utrzymywano nieruchomości w należytych stanie technicznym, przestrzegając co do zasady przepisów regulujących obowiązki zarządcy/właściciela nieruchomości. Analiza dokumentacji dwóch budynków³⁷, będących we władaniu ICHB PAN, wykazała, że w latach 2020-2025 (I półrocze) corocznie przeprowadzano kontrole okresowe stanu technicznego budynków (w tym przewodów kominowych), wypełniając obowiązki wynikające art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz c ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³⁸. W przypadku budynku przejętego w październiku 2022 r. Z-ca Dyrektora wyjaśniła, że *niezwłocznie po jego przejęciu rozpoczęto analizowanie posiadanej dokumentacji i zaległych przeglądów, przeprowadzając wymagane kontrole na początku 2023 r.*

Przeprowadzono w tych budynkach również pięcioletnie przeglądy stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego i jego otoczenia oraz badanie instalacji elektrycznej i piorunochronnej, zgodnie z wymogami art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawo budowlane. W wyniku przeglądów nie ujawniono uszkodzeń zagrażających bezpieczeństwu konstrukcji, oceniając stan techniczny obiektów i ich otoczenia na poziomie dobrym oraz bez zarzutu oceniono stan estetyki tych obiektów budowlanych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 156-172, 1627; str. 124-206)

³⁵ Nr 20/05/2024, weszło w życie 1 lipca 2024 r.

³⁶ Tj. umowy nr: 27/2018 z 28 maja 2018 r., ICHB/18/2022 z 1 czerwca 2022 r., 19/ICHB/2023 z 29 września 2023 r. (wszystkie aneksowane).

³⁷ Tj. budynku dydaktyczno-naukowego (Ośrodek Nauk B), przy ul. Wieniawskiego 17/19 oraz Pałac w Turwi, przy ul. Szkolnej 4.

³⁸ Dz. U. z 2025 r. poz. 418, dalej: Prawo budowlane.

Protokoły z przeprowadzanych kontroli jednego budynku potwierdzały jego należyty stan techniczny, zapewniający jego bezpieczne użytkowanie oraz sprawność przewodów kominowych i systemu wentylacji a także zbadanej instalacji elektrycznej. Z kolei protokoły z kontroli Pałacu w Turwi (przejętego pod koniec października 2022 r.) przeprowadzonych w latach 2023 - 2025 r. zawierały szereg zaleceń pokontrolnych w zakresie stanu technicznego budynku, wraz ze wskazaniem terminów realizacji prac remontowych. Weryfikacja wykonania tych zaleceń wykazała, że nie zostały one zrealizowane we wskazanych terminach. Zastępca Dyrektora ICHB PAN wyjaśniła m.in., że wpływ na to miały *czasochłonny proces opracowania dokumentacji projektowej i uzyskania zgód konserwatora zabytków oraz potrzeba zapewnienia odpowiednich środków finansowych. Po uzyskaniu protokołu z przeglądów rozpoczęto poszukiwania finansowania na realizację zaleceń pokontrolnych, czego efektem były prace remontowe stanowiące pierwszy etap planowanej kompleksowej modernizacji obiektu rozpoczęte w 2025 r. w przyziemiu pałacu*. Kontrole coroczne i pięcioletnie zostały przeprowadzone przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia budowlane, wymagane przepisami Prawa budowlanego.

(akta kontroli DVD 1 pliki 156-172, 1627; str. 78-79)

Urzędy administracji publicznej (w szczególności nadzoru budowlanego) nie przeprowadzały w badanym okresie kontroli obiektów budowlanych, będących w posiadaniu ICHB PAN.

(akta kontroli DVD 1 pliki 156-172)

Dla zarządzanych przez Instytut dwóch budynków objętych badaniem prowadzono książki obiektu budowlanego w wersji papierowej, zawierające rzetelne wpisy w zakresie określonym w art. 60a Prawo budowlane. W jednym przypadku nie odnotowano informacji o kontroli przewodów kominowych, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Do ww. książek załączono natomiast protokoły z okresowych kontroli, w tym kontroli systemu ogrzewania i klimatyzacji, o których mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków³⁹.

(akta kontroli DVD 1 plik 155; str. 89-123)

1.4 W latach 2020-2025 (I półrocze) ICHB PAN dysponował od 11 do 18 samochodami służbowymi⁴⁰, stanowiącymi jego własność. W skład floty zapewniającej obsługę transportową wchodziły samochody osobowe, wóz transmisyjny i samochód dostawczy sprzętu audiowizualnego oraz mobilne laboratorium. W okresie objętym kontrolą nabyto łącznie sześć samochodów, jeden przejęto po zlikwidowanym IŚRiL, a dwa zbyto w trybie przetargowym. Z tytułu utrzymania i eksploatacji floty samochodowej⁴¹ ICHB PAN poniósł w ww. okresie koszty w łącznej wysokości 992,6 tys. zł, w tym m.in. koszty: paliwa – 439,2 tys. zł (44%), ubezpieczenia – 284,6 tys. zł (29%), przeglądów, napraw i części zamiennych – 162,5 zł (16%). W latach 2020-2023 koszty te corocznie systematycznie wzrastały, z 110,9 tys. zł w 2020 r. do 244,2 tys. zł w 2023 r.,

³⁹ Dz. U. z 2024 r., poz. 101.

⁴⁰ Na koniec kolejnych lat okresu 2020-2024 i I półrocza) odpowiednio: 12, 12, 13, 18, 17 i 16.

⁴¹ Zaliczono koszty: paliwa, parkingów, mycia, przeglądów, napraw i części zamiennych; wymiany, naprawy i przechowywania ogumienia; ubezpieczenia oraz pozostałe (np. kosmetyki, olej silnikowy, akcesoria itp.).

a w 2024 r. zmalały o 7%⁴² w porównaniu do roku poprzedniego. Na koniec I półrocza 2025 r. ww. koszty wyniosły 100,7 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 173-174, 224-226)

W ICHB PAN obowiązywały procedury określające zasady korzystania z samochodów służbowych, wprowadzone odrębnie dla ICHB oraz PCSS. Zarządzeniem Dyrektora z 1 czerwca 2016 r.⁴³ określono zasady korzystania w ICHB z samochodów służbowych z kierowcą. Z kolei zarządzeniem Dyrektora z 4 grudnia 2013 r.⁴⁴ wprowadzono regulamin korzystania z samochodów i innych pojazdów służbowych w PCSS⁴⁵. Zarządzenia nie aktualizowano w zakresie wykazu użytkowanych samochodów służbowych w PCSS, pomimo zmian w stanie floty samochodowej, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 175-176, 228-237)

Badanie użytkowania w ICHB jednego pojazdu służbowego⁴⁶ z kierowcą w miesiącach: listopad 2022 r., czerwiec 2023 r., czerwiec 2024 r. oraz kwiecień 2025 r. wykazało, że użytkowanie samochodu odbywało się na podstawie wniosku o udostępnienie samochodu służbowego z kierowcą oraz zostało rzetelnie udokumentowane w oparciu o karty drogowe, stosownie do zasad określonych w ww. zarządzeniu Dyrektora nr 14/2016. Zużycie paliwa mieściło się w założonych normach, a każdorazowy zakup paliwa, w związku z użytkowaniem pojazdu, odnotowywano w kartach drogowych. Rozliczanie użytkowania samochodów służbowych z kierowcą w ICHB w praktyce (poza przyjętymi zasadami) odbywało się także w oparciu o miesięczne karty eksploatacyjne i miesięczne zestawienia przebiegu w kilometrach i zużycia paliwa. Z-ca Dyrektora wyjaśniła m.in., że taki sposób rozliczania został przyjęty *dla celów kontrolnych i dowodowych, mimo braku obowiązku do prowadzenia takiej ewidencji, wynikającego z przepisów podatkowych, ponieważ samochody służbowe nie są wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 175-176, 238-259, 1636; str. 19)

Analiza użytkowania w PCSS dwóch samochodów służbowych⁴⁷ przez osoby ujęte w wykazie osób upoważnionych na stałe do korzystania z samochodów służbowych⁴⁸ wykazała, że od 1 stycznia 2024 r. nie prowadzono miesięcznych kart eksploatacyjnych oraz miesięcznego zestawienia przebiegu w kilometrach i zużycia paliwa, mimo takiego obowiązku wynikającego z Regulaminu korzystania z samochodów w PCSS, a analiza rozliczeń w zakresie eksploatacji ww. pojazdów służbowych wykazała braki w dokumentacji stanowiącej podstawę rozliczenia pojazdu, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 177-223, 228-237)

W ICHB nie zawierano umów z pracownikami na używanie do celów służbowych samochodów osobowych niebędących własnością pracodawcy do jazd

⁴² Wyniosły 226,2 tys. zł.

⁴³ Nr 14/2016 zmienione zarządzeniem nr 31/12/2022 z 28 grudnia 2022 r.

⁴⁴ Nr 15/2013, wielokrotnie zmieniane.

⁴⁵ Dalej: Regulamin korzystania z samochodów w PCSS.

⁴⁶ Samochodu marki VW Touran o nr rej. PO9K649.

⁴⁷ Oba marki Mazda CX-60: o nr rej. PY51897 za okres październik 2023 r. – czerwiec 2025 r. oraz o nr rej. PY5185 za miesiące: czerwiec 2024 r. i kwiecień 2025 r.

⁴⁸ Stanowiącego załącznik nr 2 do Regulaminu korzystania z samochodów w PCSS.

lokalnych, natomiast takie umowy zawierano z pracownikami PCSS. Na podstawie umów zawartych z dwoma pracownikami ustalono, że przyznany miesięczny limit kilometrów na jazdy lokalne oraz zwrot kosztów z tego tytułu odbywał się na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy⁴⁹.

(akta kontroli str. 210-221)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą w Instytucie funkcjonował niezatwierdzony przez Dyrektora Regulamin korzystania z zasobów Future Lab z 2016 r. i cennik stawek najmu w ramach coworkingu, w oparciu o które świadczone tę usługę przez PCSS. Naruszało to regulacje wewnętrzne ICHB PAN, tj. § 14 ust. 4 Regulaminu organizacyjnego Instytutu, w myśl którego regulaminy były wprowadzane w życie zarządzeniem Dyrektora. Ponadto, nie dokonywano waloryzacji stawek za korzystanie z zasobów Future Lab w okresie 2020-2024 (I półrocze), co było niegospodarne. Zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy o PAN, Dyktor odpowiada za gospodarowanie mieniem Instytutu, zgodnie z zasadami celowości, gospodarności i oszczędności oraz zgodnie z wymogami racjonalnej gospodarki, o których mowa w art. 72 ust. 1 ww. ustawy.

Dyrektor i pracownicy ICHB PAN nie wyjaśnili kto opracował ww. dokumenty oraz nie wskazali przyczyn braku ich zatwierdzenia. W kwestii waloryzacji stawek za korzystanie z zasobów Future Lab Kierownik Działu Medycyny Cyfrowej w PCSS (ówczesny Pełnomocnik Dyrektora ds. Centrum) wyjaśnił m.in., że *z początkiem roku 2020 przystąpiono do prac nad nową formułą usług w ramach przestrzeni Future Lab i waloryzacją cennika, jednakże wskutek pandemii COVID-19 nastąpiło początkowe całkowite zamknięcie przestrzeni i późniejszy spadek zainteresowania wykorzystaniem jej zasobów, spowodowany rozprzestrzenianiem COVID-19. Ponadto, w związku z agresją Rosji na Ukrainę przestrzeń została udostępniona uchodźcom z Ukrainy, a w 2023 r. trwały prace dot. odświeżenia i poszerzenia przestrzeni coworkingowej, co spowodowało, że zmiana cennika oraz Regulamin zostały przyjęte w maju 2024 r.*

Pomimo przywołanych okoliczności, PCSS w okresie 2020-2024 (I półrocze) świadczyło ww. usługi i wystawiało faktury w oparciu o niezmienione stawki z 2016 r.

(akta kontroli DVD 1 pliki 144-154, 1644, 1651-1652; str. 44, 61, 63)

2. Nie dokonywano waloryzacji stawki czynszu w ramach umowy najmu nr 194/PCSS/2012 z 1 czerwca 2012 r., zawartej pomiędzy ICHB PAN a stowarzyszeniem, z przeznaczeniem na jego działalność⁵⁰, co było niegospodarne. Brak klauzul waloryzacyjnych skutkowało nieoptymalnym zabezpieczeniem interesu ekonomicznego ICHB PAN w tym zakresie. Pomimo wzrostów kosztów utrzymania nieruchomości, kolejnymi aneksami

⁴⁹ Dz.U. nr 27 poz. 271 ze zm.

⁵⁰ Dot. najmu w budynku przy ul. Zwierzynieckiej 20 w Poznaniu, będącym siedzibą PCSS.

do ww. umowy⁵¹, przedłużającymi okres jej obowiązywania, stawka rocznego czynszu wynosiła 3,9 tys. zł (325 zł/mc) za 13 m² powierzchni biurowej, tj. pozostawała w wysokości ustalonej w 2012 r.

(akta kontroli DVD 1 pliki 86-100)

Z-ca Pełnomocnika Dyrektora ds. PCSS wyjaśniła m.in., że *decyzja o zaniechaniu waloryzacji stawki czynszu w analizowanym okresie była świadomym działaniem strategicznym ICHB PAN i wynikała ze strategicznego charakteru partnerstwa i chęci zachowania ciągłości współpracy z kluczowym partnerem, którym jest stowarzyszenie oraz wsparcia jego funkcjonowania (poprzez stabilizację kosztów stałych) w sytuacji niestabilności gospodarczej. Podkreśliła, że stabilne funkcjonowanie stowarzyszenia w obiekcie PCSS przynosi Instytutowi PAN wymierne korzyści niefinansowe (obejmujące m.in.: łatwość inicjowania i zarządzania wspólnymi projektami, bezpośredni dostęp do sieci partnerów biznesowych Klastra oraz synergii działań w obszarze organizacji konferencji i promocji technologii), które w perspektywie strategicznej przewyższają potencjalny przychód z waloryzacji.*

(akta kontroli DVD 1 plik 1626; str. 83)

Brak waloryzacji ww. stawek czynszu przez 13 lat skutkował również nierównym traktowaniem innych najemców ICHB PAN, z którymi zawierano umowy przewidujące klauzule corocznej waloryzacji stawek czynszu. Przy zastosowaniu standardowego średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (wskaźnika inflacji)⁵² ww. roczny czynsz za 2025 r. wyniósłby 6 tys. zł (tj. więcej o 65,2% w porównaniu do aktualnego)⁵³.

3.1. Przy rozliczaniu eksploatacji pojazdów służbowych⁵⁴ w PCSS, przez uprawnionych pracowników ICHB PAN, nie dochowano wymogów wynikających z Regulaminu korzystania z samochodów w PCSS, wprowadzonego zarządzeniem Dyrektora nr 15/2013 z 4 grudnia 2013 r. (ze zm.), tj.:

- nie prowadzono miesięcznych kart eksploatacyjnych oraz miesięcznych zestawień przebiegu w kilometrach i zużycia paliwa finansowanego ze środków PCSS, w okresie od 1 stycznia 2024 r., pomimo obowiązku ich prowadzenia wynikającego z § 5 ust. 3 i 4 ww. regulaminu,
- nie odnotowywano informacji w zakresie zużycia paliwa we wszystkich skontrolowanych kartach drogowych⁵⁵, wbrew wymogom § 5 ust. 2 pkt 10 ww. regulaminu,
- nie podpisano dwóch kart drogowych⁵⁶, do czego obligował § 5 ust. 2 pkt 9 ww. regulaminu.

(akta kontroli DVD 1 pliki 177-179, 199-218, 222-223, 228-237)

Kierownik Działu Administracyjno-Finansowego PCSS wyjaśniła m.in., że *z prowadzenia miesięcznych kart eksploatacyjnych i miesięcznych zestawień przebiegu w kilometrach i zużycia paliwa oraz wpisywania w kartach drogowych danych dot. zużycia paliwa zrezygnowano ze względu na zmianę sposobu rozliczania*

⁵¹ Tj. nr: 4 z 31 grudnia 2019 r., 5 z 31 grudnia 2020 r., 6 z 30 grudnia 2022 r., 7 z 31 grudnia 2024 r.

⁵² Ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

⁵³ Za lata 2013-2025 łączny czynsz wyniósłby 57,7 tys. zł (tj. o 7,0 tys. więcej niż faktycznie uiszczono.

⁵⁴ Dot. pojazdów o nr rejestracyjnych: PY51897 (w okresie od października 2023 r. do czerwca 2025 r.) oraz PY51895 (w miesiącach: czerwiec 2024 r. oraz kwiecień 2025 r.).

⁵⁵ Tj. w przypadku samochodu o nr rejestracyjnym PY51897 za okres od 1 stycznia 2024 r. do czerwca 2025 r. oraz o nr rejestracyjnym PY51895 za miesiące: czerwiec 2024 r. oraz kwiecień 2025 r.

⁵⁶ Tj. karty drogowe nr: 816375 (z 10 kwietnia 2024 r.) oraz 816376 (z 11 kwietnia 2024 r.).

kosztów zużycia paliwa poprzez przypisanie poszczególnych samochodów w całości do określonych źródeł finansowania tych kosztów. Dodała, że w związku z zakupem trzech samochodów hybryda plug-in, które pokonują zdecydowaną większość dystansu na silniku elektrycznym, zasilanym z akumulatora ładowanego z gniazdka elektrycznego, prowadzenie i rozliczanie zużycia paliwa w dotychczasowy sposób stało się bezzasadne.

(akta kontroli DVD 1 pliki 260, 1637; str. 16)

Pomimo przywołanych okoliczności, zmiana ww. regulaminu w zakresie zniesienia obowiązku prowadzenia miesięcznych kart eksploatacyjnych i miesięcznych zestawień przebiegu w kilometrach i zużycia paliwa oraz wpisywania w kartach drogowych danych dotyczących zużycia paliwa została wprowadzona dopiero zarządzeniem Dyrektora nr 17/08/2025 z 20 sierpnia 2025 r., tj. w trakcie kontroli NIK.

(akta kontroli DVD 1 plik 237)

3.2. Nie aktualizowano na bieżąco regulaminu korzystania z samochodów w PCSS w zakresie wykazu samochodów służbowych Centrum (stanowiącego załącznik nr 2 do ww. zarządzenia Dyrektora nr 15/2013), pomimo zmian we flocie samochodów służbowych w okresie 2023-2025, co było nierzetelne.

Kierownik Działu Administracyjno-Finansowego PCSS wyjaśnił m.in., że *przyczyną powyższego było obciążenie służb PCSS dodatkowymi obowiązkami związanymi z koniecznością prowadzenia i rozliczenia skomplikowanych projektów o wielkiej wartości, w tym projektów infrastrukturalnych.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 227-236, 1637; str. 16)

4. W książce obiektu budowlanego dotyczącej budynku B ICHB PAN, przy ul. Wieniawskiego 17/19 w Poznaniu nie odnotowano informacji o okresowej kontroli przewodów kominowych, przeprowadzonej w 2020 r, co naruszało § 5 pkt 4 i § 6 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego⁵⁷. W myśl tych przepisów, wpisy do książki obejmują m.in. protokoły kontroli określonych w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. c Prawo budowlane oraz powinny być dokonywane w dniu zaistnienia okoliczności, dla której jest wymagane dokonanie odpowiedniego wpisu.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że *termin wykonania przeglądu kominarskiego zbiegł się w czasie z ogłoszeniem stanu epidemii COVID-19 i w związku z wprowadzeniem w ICHB PAN pracy zdalnej, przeoczono wpisanie tego przeglądu do książki obiektu budowlanego.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 155, 1646; str. 49)

OCENA CZĄSTKOWA

Zarządzanie majątkiem co do zasady odbywało się zgodnie z interesem ekonomicznym ICHB PAN. Stwierdzono jednak przypadki braku waloryzacji stawek czynszu przy wynajmowaniu powierzchni biurowych innym podmiotom, zarówno w ramach coworkingu jak i okresowej umowy najmu, co było niegospodarne. Nie zatwierdzono też regulaminu korzystania z zasobów biurowych w ramach coworkingu oraz cennika. W Instytucie zlecano niezbędne kontrole stanu nieruchomości oraz zapewniono utrzymanie obiektów budowlanych w należyтым stanie technicznym, w tym bezpieczeństwo ich użytkowania. Obowiązki właściciela nieruchomości w zakresie prowadzenia

⁵⁷ Dz. U. poz. 1134, uchylone 1 stycznia 2023 r.

książek obiektu budowlanego realizowano rzetelnie, poza jednostkowym przypadkiem braku wpisu. Zarządzanie flotą samochodową przebiegało zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami i wynikało z faktycznych potrzeb ICHB PAN, jednak nierzetelnie dokonywano rozliczeń eksploatacji pojazdów służbowych w PCSS, tj. zaniechano prowadzenia obowiązkowej dokumentacji lub wypełniano ją bez należytej staranności. Nie aktualizowano też na bieżąco wykazu samochodów służbowych Centrum.

OBSZAR 2. Gospodarka finansowa instytutu naukowego PAN.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Instytut prowadził samodzielną gospodarkę finansową na podstawie rocznych planów finansowych, obejmujących m.in.: przychody z prowadzonej działalności, dotacje, koszty w układzie rodzajowym oraz stan należności i zobowiązań i środków pieniężnych na początek i koniec roku. W corocznych planach finansowych w trakcie roku dokonywano zmian przychodów i kosztów.
(akta kontroli DVD 1 pliki 275-321)

W latach 2020-2025 (I półrocze) ICHB PAN osiągnął przychody w wysokości 1 748 420,9 tys. zł, przy czym 73% z nich stanowiły przychody PCSS⁵⁸. W tym okresie przychody corocznie systematycznie wzrastały, z 202 471,4 tys. zł w 2020 r. do 461 937,7 tys. zł w 2024 r.⁵⁹ (tj. o 128%). Przychody za I półrocze 2025 r. wyniosły 226 522,6 tys. zł. Największy ich wzrost, o ponad 30%, w porównaniu do roku poprzedniego, nastąpił w 2022 r. i 2024 r., tj. odpowiednio o 65 707,0 tys. zł i 115 554,7 tys. zł. Głównymi źródłami finansowania działalności ICHB PAN w okresie objętym kontrolą były środki przekazane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki⁶⁰, w łącznej wysokości 425 987,2 tys. zł (tj. 24,4% ogółu przychodów)⁶¹ oraz środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej a także z innych zagranicznych źródeł, w łącznej kwocie 608 596,7 tys. zł (stanowiące 34,8% ogółu przychodów). Środki na realizację projektów, uzyskane z budżetu Unii Europejskiej oraz w ramach programów międzynarodowych, corocznie wzrastały, z 42 233,2 tys. zł w 2020 r. do 201 775,1 tys. zł w 2024 r. (tj. wzrosły z 21% ogółu przychodów w 2020 r. do 44% w 2024 r.)⁶², a w I półroczu 2025 r. wyniosły 104 131,2 tys. zł (tj. 46% osiągniętych przychodów). Środki te w głównej mierze (84%⁶³ z nich) otrzymano na projekty realizowane przez PCSS.

Istotnym źródłem przychodów w ICHB PAN były również środki pochodzące z innych źródeł, w łącznej wysokości 374 217,8 tys. zł (tj. 21,4% ogółu przychodów), otrzymane na realizację projektów z m.in.: Narodowego Centrum

⁵⁸ Tj. 1 275 201,9 tys. zł.

⁵⁹ W 2021 r., 2022 r. i 2023 r. wyniosły odpowiednio: 222 699,5 tys. zł, 288 406,6 tys. zł i 346 383,1 tys. zł.

⁶⁰ Zgodnie z rozporządzeniami Prezesa Rady Ministrów: z 20 stycznia 2025 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. poz. 68) oraz poprzedzających je rozporządzeń z 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Nauki (Dz. U. poz. 2716) i z 22 kwietnia 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. poz. 724), dalej: Minister.

⁶¹ Ich udział w strukturze przychodów w 2020 r. wyniósł 31%, a w kolejnych latach utrzymywał się w przedziale 22-25% ogółu przychodów. Przychody te wzrosły z 63 137,2 tys. zł w 2020 r. do 111 453,8 tys. zł w 2024 r., a w I półroczu 2025 r. wyniosły 49 337,0 tys. zł.

⁶² W latach 2021, 2022 i 2023 wyniosły odpowiednio: 45 604,7 tys. zł, 83 781,5 tys. zł i 131 071,1 tys. zł, co stanowiło odpowiednio: 20%, 29%, 38% ogółu rocznych przychodów.

⁶³ Tj. 509 411,9 tys. zł.

Nauki (100 998,3 tys. zł), Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (56 241,8 tys. zł), innych programów ustanawianych przez inne ministerstwa (193 760,6 tys. zł). Środki te wzrosły z 55 875,6 tys. zł w 2020 r. do 82 742,9 tys. zł w 2024 r., przy czym ich udział w strukturze przychodów w latach 2020-2022 wyniósł 27-28% ogółu przychodów, a w kolejnych latach zmalał i utrzymywał się w przedziale 18-19%.

(akta kontroli DVD 1 pliki 262-265, 272-273)

Przychody z działalności gospodarczej Instytutu, w okresie objętym kontrolą, wyniosły 249 921,3 tys. zł (tj. 14,3% ogółu przychodów)⁶⁴, przy czym aż 96% tych przychodów osiągnięto z tytułu usług świadczonych przez PCSS. Dotyczyły one głównie usług: świadczonych w ramach sieci PIONIER, dostępu do zasobów sieci POZMAN, abonamentowych i wspierających zarządzanie. Udział przychodów z działalności gospodarczej w strukturze przychodów ICHB PAN ogółem w 2021 r. kształtował się na poziomie 26%, a w kolejnych latach zmalał i utrzymywał się na poziomie 11-12%. Na koniec I półrocza 2025 r. stanowiły one 15% ogółu przychodów.

Z tytułu komercjalizacji wyników badań naukowych, prac rozwojowych i know-how związanego z wynikami oraz ze sprzedaży praw własności przemysłowej i licencji na te prawa uzyskano w Instytucie przychody w łącznej wysokości 3 570,7 tys. zł (tj. 0,2% ogółu przychodów).

W okresie objętym kontrolą ICHB PAN otrzymał środki z PAN w wysokości 1 236,0 tys. zł, stanowiące 0,1% ogółu przychodów. Pozyskano środki w wysokości 1 101,5 tys. zł z przeznaczeniem na wsparcie finansowe projektów badawczych naukowców z Ukrainy oraz środki w kwocie 134,5 tys. zł na dofinansowanie działań upowszechniających naukę (organizację konferencji i wydarzeń naukowych) oraz związanych z działalnością PAN⁶⁵.

(akta kontroli DVD 1 pliki 261-265, 272-274)

W latach 2020-2025 (I półrocze) ICHB PAN poniósł koszty w wysokości 1 705 728,5 tys. zł, przy czym 74% z nich stanowiły koszty działalności PCSS⁶⁶. W tym okresie koszty corocznie, systematycznie wzrastały, z 180 219,4 tys. zł za 2020 r. do 470 117,7 tys. zł za 2024 r.⁶⁷ (tj. o 161%). Koszty za I półrocze 2025 r. wyniosły 219 551,1 tys. zł. Największy wzrost kosztów, w porównaniu do roku poprzedniego, nastąpił w 2022 r. i 2024 r., tj. odpowiednio o 29 i 39%⁶⁸. W okresie objętym kontrolą, w strukturze kosztów Instytutu, dominujące były koszty wynagrodzeń i składników od wynagrodzeń, które wyniosły 623 287,0 tys. zł (tj. 36,5% ogółu kosztów) oraz koszty amortyzacji składników majątkowych wynoszące 547 887,7 tys. zł (tj. 32,1% ogółu kosztów). Koszty poniesione na wynagrodzenia corocznie wzrastały, z 84 662,8 tys. zł za 2020 r. do 135 356,0 tys. zł za 2024 r. (tj. o 60%), przy czym ich udział w strukturze kosztów zmalał, z 47% w 2020 r. do 29 % w 2024 r.⁶⁹. Na wynagrodzenia w latach

⁶⁴ Wzrosły, z 33 088,9 tys. zł w 2020 r. do 53 299,3 tys. zł w 2024 r.

⁶⁵ Tj. na sfinansowanie: udziału pracowników IBCH PAN w komitetach PAN, wyjazdów zagranicznych i przyjazdów gości z zagranicy w ramach Biura Współpracy z Zagranicą PAN.

⁶⁶ Tj. 1 264 544,0 tys. zł.

⁶⁷ W latach 2021 - 2023 wyniosły odpowiednio: 218 020,4 tys. zł, 280 667,7 tys. zł i 337 152,1 tys. zł.

⁶⁸ Tj. odpowiednio o 62 647,3 tys. zł i 132 965,6 tys. zł.

⁶⁹ W latach 2021 - 2023 wyniosły odpowiednio: 93 461,9 tys. zł, 111 719,0 tys. zł i 128 314,3 tys. zł, a w I półroczu 2025 r. 69 773,0 tys. zł.

2020-2024 przeznaczono ponad 61% środków⁷⁰ w ramach subwencji otrzymanych z budżetu państwa, przy czym sfinansowano nimi 44% ogółu kosztów poniesionych na wynagrodzenia pracowników Instytutu, a w pozostałej części ze środków otrzymanych na realizację projektów. Z kolei koszty poniesione na wynagrodzenia pracowników PCSS (stanowiące 66,2%⁷¹ ogółu kosztów wynagrodzeń) pokrywano w całości ze środków otrzymanych na realizację projektów.

Koszty amortyzacji corocznie wrastały, z 28 088,1 tys. zł za 2020 r. do 235 141,1 tys. zł za 2024 r., co jednocześnie powodowało wzrost ich udziału w strukturze kosztów, z 16% w 2020 r. do 50% w 2024 r.⁷². Największy ich wzrost, o ponad 220%, w porównaniu do roku poprzedniego, nastąpił w 2024 r., w związku z nabyciem składników majątkowych (w szczególności urządzeń i maszyn). W okresie objętym kontrolą w ICHB PAN poniesiono koszty na zakup towarów i usług w łącznej wysokości 298 972,2 tys. zł, co stanowiło 18% ogółu kosztów, przy czym koszty te corocznie systematycznie malały, z 66 523,9 tys. zł w 2021 r.⁷³ do 54 947,8 tys. zł w 2024 r., co skutkowało także zmniejszeniem ich udziału w strukturze kosztów, z 31% w 2021 r. do 12% w 2024 r.

W okresie objętym kontrolą koszty zużycia materiałów i energii, wynoszące 142 444,3 tys. zł, stanowiły 8% ogółu kosztów. Corocznie następował systematyczny ich wzrost, z 13 511,3 tys. zł w 2020 r. do 55 868,7 tys. zł w 2023 r., powodujący jednocześnie zwiększenie ich udziału w strukturze kosztów, z 8% w 2020 r. do 17% w 2023 r. W kolejnych latach nastąpił istotny spadek ww. kosztów, do poziomu 5% ogółu kosztów. Na koniec 2024 r. i I półrocza 2025 r. wyniosły one odpowiednio 23 491,1 tys. zł i 10 695,8 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 266-271)

W latach 2020-2023, w wyniku prowadzonej działalności, ICHB PAN, wg sprawozdań finansowych, osiągał corocznie zysk netto, który łącznie wyniósł 34 831,1 tys. zł, z tego m.in.: 21 098,9 tys. zł za 2020 r. a 5 550,0 tys. zł za 2023 r.⁷⁴ Dyrektor, po zatwierdzeniu rocznych sprawozdań finansowych przez Prezesa PAN, podejmował każdorazowo decyzje w sprawie podziału zysku, dokonując jego odpisu na fundusz rezerwowy w łącznej wysokości 12 623,5 tys. zł⁷⁵ oraz na fundusz badań własnych w łącznej wysokości 22 207,6 tys. zł⁷⁶, stosownie do wymogów art. 85 ust. 5 ustawy o PAN.

Działalność ICHB PAN za 2024 r. zakończyła się natomiast stratą netto wysokości 11 039,6 tys. zł⁷⁷, która decyzją Dyrektora została pokryta z funduszu rezerwowego w wysokości 7 306,5 tys. zł oraz z funduszu statutowego w wysokości 3 733,1 tys. zł, stosownie do art. 85 ust. 4 pkt 2 ustawy o PAN. Z- ca Pełnomocnika ds. PCSS wyjaśniła m.in., że *powstała strata była efektem*

⁷⁰ W łącznej kwocie 92 667,0 tys. zł.

⁷¹ Tj. 412 560,2 tys. zł.

⁷² Na koniec I półrocza 2025 r. wyniosły 113 089,5 tys. zł, co stanowiło 52% ogółu kosztów.

⁷³ W 2020 r. wyniosły 41 660,9 tys. zł, co stanowiło 23% ogółu kosztów a na koniec I półrocza 2025 r. wyniosły 18 194,7 tys. zł (tj. 8% ogółu kosztów).

⁷⁴ Za 2021 r. i 2022 r. zysk netto wyniósł odpowiednio: 1 852,1 tys. zł i 6 330,1 tys. zł.

⁷⁵ Tj. za 2020 r., 2021 r., 2022 r. i 2023 r. odpowiednio: 1 687,9 tys. zł, 1 852,1 tys. zł, 6 330,1 tys. zł i 2 753,4 tys. zł.

⁷⁶ Tj. za 2020 r. 19 410,9 tys. zł. a za 2023 r. 2 796,7 tys. zł.

⁷⁷ Będącą wynikiem wypracowanego przez ICHB zysku w wysokości 4 597,9 tys. zł oraz poniesionej przez PCSS straty w wysokości 15 637,5 tys. zł.

nałożenia się wysokich kosztów stałych (głównie osobowych ze względu na utrzymywanie nadmiernego poziomu zatrudnienia w stosunku do posiadanych źródeł finansowania), wysokich kosztów obsługi długu i amortyzacji, które nie znalazły pokrycia w przychodach z projektów oraz wyczerpanie środków finansowych własnych w poprzednich latach.

(akta kontroli DVD 1 pliki 322-333, 351-354, 1629)

Ponadto, w sprawozdaniach finansowych za rok obrotowy 2021 i 2024 dokonano korekty spowodowanej usunięciem błędów oraz uwzględnieniem zdarzeń przeszłych ujawnionych po zatwierdzeniu sprawozdania, o której mowa w art. 54 ust. 3 ustawy z 29 września 2004 r. o rachunkowości⁷⁸, popełnionych w poprzednich latach obrotowych⁷⁹, poprzez ujęcie ich jako straty z lat ubiegłych w wysokości odpowiednio 6 483,0 tys. zł i 1 776,9 tys. zł. Decyzjami Dyrektora ww. straty w łącznej wysokości 8 259,9 tys. zł zostały pokryte z funduszu podstawowego (1 653,3 tys. zł) oraz rezerwowego (6 606,6 tys. zł).

(akta kontroli DVD 1 pliki 325, 333-334, 351, 354)

W okresie objętym kontrolą w ICHB PAN na działalność badawczo-rozwojową⁸⁰ poniesiono nakłady w łącznej kwocie 1 405 193,2 tys. zł, z tego: bieżące – 519 337,3 tys. zł (tj. 37% ogółu), a inwestycyjne – 885 855,9 tys. zł (tj. 63% ogółu). Zostały one sfinansowane w 97% ze środków pochodzących od podmiotów krajowych i zagranicznych, a w 3% ze środków własnych Instytutu. Największy ich wzrost (ponad trzykrotny) w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił w 2023 r., tj. z 174 782,2 tys. zł do 744 201,7 tys. zł, wskutek wzrostu środków otrzymanych z UE na realizację projektów. W ramach prowadzonej działalności B+R ICHB PAN uzyskał przychody w łącznej wysokości 2 542,9 tys. zł, z tytułu sprzedaży praw własności intelektualnej. W efekcie działalności B+R, prowadzonej w ww. okresie, dokonano 15 zgłoszeń patentowych oraz dwóch zgłoszeń znaków towarowych, z tego m.in: dziewięciu do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polski, czterech do Europejskiego Urzędu Patentowego, a dwa dotyczyły zgłoszenia międzynarodowego⁸¹ i do Japońskiego Urzędu Patentowego. Ponadto, w wyniku prac B+R opracowano łącznie 736 publikacji naukowych⁸², opublikowanych w większości w czasopiśmie recenzowanych, wyróżnionych przez Journal Citation Reports⁸³ oraz ukazało się 6 246 cytowań publikacji naukowych ICHB PAN.

Sprawozdania roczne PNT-01 o działalności badawczej i rozwojowej⁸⁴ zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym,

⁷⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.

⁷⁹ W 2021 r. dotyczyło to zakwalifikowania jako towarów poza jednostką wyprodukowanych testów do wykrywania wirusa SARS-CoV-2, z uwagi brak pisemnego potwierdzenia ich przejęcia przez Ministerstwo, zamiast ich zakwalifikowania do kosztów w 2020 r., zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Z kolei w 2024 r. dotyczyło rozliczeń wynagrodzenia nierezydenta w związku z koniecznością jego dopłaty w wysokości potrąconego wcześniej podatku u źródła (WHT) z faktur w latach 2020-2022.

⁸⁰ Dalej: działalność B+R.

⁸¹ System zgłoszeniowy umożliwiający dokonanie zgłoszenia międzynarodowego wywierającego takie same skutki jak złożenie oddzielnych zgłoszeń krajowych w państwach będących sygnatariuszami układu o współpracy patentowej – PCT (z ang. Patent Cooperation Treaty).

⁸² Tj. artykuły naukowe, rozprawy, książki/rozdziały, monografie i materiały konferencyjne.

⁸³ Baza interdyscyplinarna do oceny wartości merytorycznej czasopism naukowych.

⁸⁴ Sprawozdania dla celów statystycznych terminowo przekazywane corocznie do Głównego Urzędu Statystycznego dla oceny potencjału naukowo-badawczego kraju.

z wyjątkiem sprawozdania za 2022 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 335-349)

2.2. Według stanu na 1 stycznia 2020 r., 2021 r. i 2022 r. stan środków pieniężnych zgromadzonych w kasie i na rachunkach bankowych IBCH PAN wyniósł odpowiednio: 96 451,5 tys. zł, 173 839,3 tys. zł i 219 962,5 tys. zł. W kolejnych latach Instytut dysponował środkami pieniężnymi zgromadzonymi w kasie i na rachunkach bankowych, których stan na 1 stycznia 2023 r., 2024 r. i 2025 r. wyniósł odpowiednio: 260 831,9 tys. zł, 75 504,4 tys. zł i 76 735,9 tys. zł. Natomiast za I półrocze 2025 r. stan ww. środków pieniężnych wyniósł 114 449,9 tys. zł. Środki zgromadzone na ww. rachunkach bankowych w głównej mierze były związane z realizacją projektów i pochodziły ze źródeł zewnętrznych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 350-354, 421)

W okresie objętym kontrolą Instytut zaciągnął zobowiązania finansowe w łącznej kwocie 179 462,0 tys. zł z tytułu 19 kredytów i jednej pożyczki udzielonych przez Bank Gospodarstwa Krajowego, z czego 17 w związku z realizacją projektów a trzy na realizację inwestycji budowlanej. Konieczność wykorzystania finansowania w formie kredytu bankowego była w głównej mierze spowodowana realizacją dużej liczby projektów naukowych i inwestycyjnych, z których część dofinansowania rozliczana była w formie refundacji poniesionych wydatków i niemożliwa do sfinansowania ze środków własnych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 431-500, 1629)

Środki w wysokości 8 624,2 tys. zł otrzymane w ramach pięciu umów kredytu unijnego pomostowego przeznaczono na sfinansowanie kwoty zatrzymanej projektu. Kredyty spłacano ze środków z dotacji, uzyskanych na podstawie umów o dofinansowanie projektu. Z kolei na sfinansowanie podatku VAT związanego z realizacją projektów naukowych zawarto dziewięć umów kredytu obrotowego nieodnawialnego⁸⁵ lub odnawialnego w linii kredytowej na łączną kwotę 120 097,4 tys. zł. Spłacane one były z wpływów z Urzędu Skarbowego z tytułu zwrotu podatku VAT. W ww. umowach zabezpieczeniem prawnym spłaty kredytu był m.in. weksel własny wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzytelności z umowy o dofinansowanie projektu oraz upoważnienie BGK do dysponowania środkami na rachunkach bankowych ICHB PAN. Każdorazowo składano również oświadczenie o poddaniu się egzekucji w formie aktu notarialnego zgodnie z art. 777 § 1 pkt 5 Kodeksu postępowania cywilnego⁸⁶.

(akta kontroli DVD 1 pliki 451-458, 468-489, 500)

Ponadto, w latach 2023 – 2025 zawarto trzy umowy kredytowe w łącznej wysokości 27 000 tys. zł na finansowanie działalności bieżącej w zakresie kosztów netto realizacji projektów naukowych oraz refinansowanie nakładów ponoszonych na realizację projektu. Zgodnie z ww. umowami kredyty te podlegały spłacie w okresie kredytowania ze środków własnych Instytutu lub bezpośrednio z otrzymanego dofinansowania w ramach projektów. Dla zabezpieczenia ich spłaty m.in.: ustanowiono hipotekę do kwoty 45 811,7 tys. zł na prawie użytkowania wieczystego nieruchomości wraz z prawem własności posadowionego na niej budynku oraz dokonano przelewu wierzytelności z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 459-467, 500)

⁸⁵ Spłata całości lub części wykorzystanego kredytu nie powoduje jego odnowienia.

⁸⁶ Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.).

Na realizację projektu inwestycyjnego „Przebudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania budynku mieszkalnego, wielorodzinnego posiadającego status pustostanu na Centrum Innowacyjności i Edukacji Społecznej ICHB PAN” zaciągnięto natomiast trzy zobowiązania finansowe w łącznej wysokości 23 740,4 tys. zł (w tym kredyt inwestycyjny w wysokości 9 067,0 tys. zł oraz pożyczkę w wysokości 14 000 tys. zł w ramach Instrumentów Finansowych⁸⁷ wdrażanych z Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020). W celu zabezpieczenia zobowiązań wynikających z realizacji ww. umów m.in. ustanowiono hipotekę do wysokości 41 350,4 tys. zł na dwóch nieruchomościach gruntowych stanowiących własność Instytutu oraz na prawie użytkowania wieczystego gruntu w związku z wydzieleniem działki.

(akta kontroli DVD 1 pliki 431-439, 448-450, 490-500)

Na koniec 2020 r., 2021 r. i 2022 r. stan zadłużenia z tytułu zobowiązań finansowych wynosił odpowiednio 4 081,1 tys. zł, 1 449,5 tys. zł i 9 478,3 tys. zł. Największy wzrost stanu zadłużenia nastąpił na koniec 2023 r. i wyniósł 122 797,7 tys. zł, z tego zobowiązania krótkoterminowe - 102 555,3 tys. zł a długoterminowe - 20 242,4 tys. zł. W kolejnych latach stan zadłużenia zmalał, z 27 168,7 tys. zł na koniec 2024 r. do 25 468,5 tys. zł na koniec I półrocza 2025 r.

(akta kontroli DVD 1 pliki 350-354, 422-427)

W okresie objętym Instytut poniósł koszty finansowe na łączną kwotę 4 496,1 tys. zł z tytułu odsetek i prowizji bankowych w ramach obsługi ww. zobowiązań finansowych. Istotny wzrost kosztów finansowych nastąpił w latach 2022 - 2024, co wynikało z konieczności obsługi kredytów na pomostowe sfinansowanie podlegającego odliczeniu podatku VAT oraz utrzymanie płynności. Terminowo regulowano zobowiązania finansowe (spłaty kapitału i odsetek), nie ponosząc dodatkowych kosztów z tytułu ich przeterminowania.

(akta kontroli DVD 1 pliki 355-421, 500)

W okresie objętym kontrolą Instytut nie otrzymał z Ministerstwa⁸⁸ skarbowych papierów wartościowych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 422-427)

W 2024 r. ICHB PAN otrzymał od Ministra zwiększoną subwencję⁸⁹ w łącznej wysokości 8 657,6 tys. zł m.in. na pokrycie skutków finansowych związanych z podwyższeniem wynagrodzeń pracowników naukowych, wynikających z wejścia w życie rozporządzenia Ministra Nauki z 15 lutego 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej⁹⁰. Podwyższenia wynagrodzeń pracownikom ICHB dokonano, niezależnie od otrzymanego zwiększenia subwencji, przeznaczając na ten cel 3 109,5 tys. zł, z tego 872,4 tys. zł. pracownikom naukowym a 2 237,0 tys. zł pozostałym pracownikom. Z kolei wynagrodzenia pracowników PCSS finansowano z innych źródeł (pochodzących ze środków na realizację projektów). Zasady wynagradzania pracowników wynikały z regulaminu wynagradzania⁹¹. Dla poszczególnych

⁸⁷ Inicjatywa JESSICA, której celem jest finansowanie inwestycji miejskich z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych (pożyczki, gwarancje).

⁸⁸ Tj. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego albo Ministerstwo Edukacji i Nauki, dalej: Ministerstwo.

⁸⁹ Komunikat Ministra Nauki z 30 kwietnia i 20 grudnia 2024 r.

⁹⁰ Dz. U. poz. 235.

⁹¹ Wprowadzony Zarządzeniem Dyrektora nr 4/03/2018 z 16 marca 2018 r. ze zmianami.

stanowisk naukowych stosowano stawki miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego przewidziane w art. 91a ustawy o PAN w powiązaniu z przepisami ww. rozporządzenia.

(akta kontroli DVD 1 pliki 791-793, 950-952)

2.3. Według stanu na 1 stycznia 2020 r. i I półrocze 2025 r. stan funduszu statutowego wynosił odpowiednio: 62 044,0 tys. zł i 60 390,7 tys. zł. Jego zmniejszenie wynikało z dokonanego odpisu z tytułu pokrycia straty z lat ubiegłych. Z kolei stan funduszu rezerwowego, wg stanu na 1 stycznia 2020 r. i I półrocze 2025 r. wynosił odpowiednio: 1 289,7 tys. zł i 7 306,6 tys. zł. W latach 2020-2024 stan funduszy ulegał zmianie wskutek odpisów zwiększających z tytułu podziału zysku za lata 2020-2023 oraz odpisu zmniejszającego z tytułu pokrycia strat z lat ubiegłych. Na koniec I półrocza 2025 r. stan funduszu rezerwowego wyniósł 7 306,6 tys. zł.

Wg stanu na 1 stycznia 2020 r. i I półrocze 2025 r. stan Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych⁹² wynosił 477,3 tys. zł i 3 022,7 tys. zł. W latach 2020-2024 stan funduszy ulegał zmianie wskutek corocznych odpisów zwiększających na ZFŚS, osiągniętych przychodów z działalności socjalnej i odsetek od udzielonych pożyczek oraz odpisów zmniejszających z tytułu prowadzonej działalności socjalnej i udzielonych pożyczek.

(akta kontroli DVD 1 pliki 355-421, 502)

Z dniem 1 stycznia 2020 r., utworzono w ICHB PAN Fundusz badań własnych z zysku netto za 2019 rok oraz darowizn w łącznej wysokości 12 023,3 tys. zł. Zgodnie z § 4 Regulaminu Funduszu Badań Własnych, wprowadzonego zarządzeniem Dyrektora z 31 grudnia 2019 r., środki funduszu miały być przeznaczane w szczególności na finansowanie m.in.: projektów badawczych realizowanych przez pracowników lub doktorantów, konferencji, seminariów i sympozjów naukowych, działań związanych z komercjalizacją badań realizowanych w Instytucie oraz innych działań mających na celu upowszechnianie badań naukowych lub poprawę ich jakości. Wg stanu na 1 stycznia 2020 r. i I półrocze 2025 r. stan funduszu wyniósł odpowiednio 12 023,3 tys. zł i 34 230,9 tys. zł. Fundusz zwiększono z tytułu odpisu z zysku netto za 2020 r. i 2023 r. W okresie objętym kontrolą nie korzystano ze środków z funduszu do finansowania działań przewidzianych ww. regulaminem.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że *jednym z głównych założeń ICHB PAN jest finansowanie wydatków związanych z prowadzoną działalnością w oparciu o sukcesywnie pozyskiwane środki w ramach różnego rodzaju projektów naukowo-badawczych, infrastrukturalnych, subwencji oraz dotacji. Instytut dba o to, aby prowadzenie badań naukowych miało pokrycie w pozyskanych środkach i tym samym planując budżet uwzględnia czy przewidziane w danym roku do realizacji zadania mają zapewnione finansowanie z ww. źródeł.* Dodała, że *od momentu utworzenia Funduszu nie wystąpiła konieczność skorzystania ze środków w nim zgromadzonych, ponieważ ww. zasada była spełniana przy jednoczesnym zachowaniu odpowiednio wysokiego poziomu naukowego. Fundusz stanowi swego rodzaju rezerwę na sytuacje, w których Instytut chciałby podjąć badania naukowe, dla których*

⁹² Dalej: ZFŚS.

nie byłby w stanie znaleźć zewnętrznego źródła finansowania, lub nie byłby w stanie sfinansować ich ze środków już pozyskanych w danym roku.

(akta kontroli DVD 1 pliki 502-503, 1627; str. 33)

W okresie objętym kontrolą nie tworzących innych funduszy fakultatywnych, wymienionych w art. 85 ust. 2 ustawy o PAN, np. wdrożeń lub nagród.

(akta kontroli DVD 1 pliki 2-15, 355-421)

2.4. W latach 2020-2025 (I półrocze) Minister przyznał ICHB PAN dotacje celowe na realizację zadań zleconych w trybie art. 404 ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁹³, w łącznej wysokości 150 105,3 tys. zł. Szczegółowym badaniem objęto dotację celową w wysokości 20 471,1 tys. zł (14%) na zadanie zlecone, polegające na dostarczaniu dostępu w 2023 r. do zagranicznych baz czasopism naukowych i baz bibliograficznych o największym zasięgu międzynarodowym⁹⁴. Analiza przyznania, wykorzystania i rozliczenia dotacji wykazała, że uzyskane środki zostały poniesione zgodnie z postanowieniami umowy w sprawie przyznania dotacji celowej, a zadanie zostało zrealizowane na warunkach w niej określonych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 681-709; str. 324-336)

W okresie objętym kontrolą Instytut otrzymał z Ministerstwa dotacje celowe na realizację inwestycji związanych z działalnością naukową w łącznej wysokości 13 923 tys. zł. Szczegółowym badaniem objęto dotację celową w wysokości 3 200 tys. zł (23%) na realizację inwestycji związanej z działalnością naukową „Infrastruktura informatyczna KDM”⁹⁵. Zgodnie z załączonym do umowy harmonogramem rzeczowo-finansowym inwestycji, do realizacji zostały zaplanowane dwa zadania (*Zadanie nr 2 Modernizacja systemu chłodzenia w centrum przetwarzania przy ul. Wieniawskiego* na kwotę 1 900 tys. zł i *Zadanie nr 5 Podniesienie poziomu bezpieczeństwa technicznego infrastruktury – rozbudowa i modernizacja systemu bieżącego monitorowania i zarządzania bezpieczeństwem infrastruktury obliczeniowej* na kwotę 1 300 tys. zł). Analiza dokumentacji dotyczącej rozliczenia ww. środków wykazała, że PCSS zrealizował tę inwestycję dokonując przesunięć środków pomiędzy zadaniami, nie informując o tym Ministra w przewidzianym w umowie trybie, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 504-547; str. 324-337)

W latach 2020-2025 (I półrocze) Minister przekazał ICHB PAN dotacje podmiotowe na łączną kwotę 105 320,1 tys. zł, z tego 105 168,8 tys. zł na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej lub stanowiska badawczego oraz specjalnej infrastruktury informatycznej⁹⁶ oraz 151,3 tys. zł na fundusz stypendialny. Kontrolą objęto dwie dotacje w łącznej wysokości 38 462,8 tys. zł (tj. 36% ogółu) z tego: na finansowanie w latach 2022-2024 kosztów związanych z utrzymaniem specjalnej infrastruktury informatycznej pn. *Infrastruktura przetwarzania i składowania danych PCSS*⁹⁷ (36 062,8 tys. zł) oraz na finansowanie

⁹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, ze zm., dalej: pswn.

⁹⁴ W ramach umowy nr 4/WBN/2023.

⁹⁵ W ramach umowy nr 7512/II/SP/2024.

⁹⁶ Dalej SPUB albo SPUBI.

⁹⁷ Decyzją nr 5/526670/SPUB-I/SP/2022/2023/2024 z 5 czerwca 2024 r. po uprzednich zmianach ostatecznie określono kwotę dotacji na 36 062,8 tys. zł, z tego: 10 000 tys. zł w 2022 r., 13 000 tys. zł w 2023 r. i 13 062,8 tys. zł w 2024 r.

w latach 2021-2023 kosztów związanych z utrzymaniem aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego ECBiG⁹⁸ (2 400 tys. zł).

Skontrolowane wydatki z dotacji podmiotowych na utrzymanie specjalnej infrastruktury informatycznej KDM oraz aparatury naukowo-badawczej lub stanowiska badawczego ECBiG zostały poniesione zgodnie z warunkami określonymi w decyzji w sprawie ich przyznania. Analiza wykazała, że ICHB PAN dokonywał w poszczególnych latach przesunięć środków niewykorzystanych w danym roku na rok następny⁹⁹, mając na uwadze art. 375 ust. 3 psw¹⁰⁰. Konsekwencją powyższego środki niewykorzystane na sfinansowanie kosztów związanych z utrzymaniem ww. aparatury w 2023 r., będące w dyspozycji ICHB PAN, zostały przeniesione na 2024 r. i przeznaczone na pokrycie bieżących kosztów jej utrzymania w 2024 r., przy czym przyznana dotacja dotyczyła okresu 2021-2023.

W raporcie z wydatkowania środków za 2023 r. Instytut wskazywał, że przyczyną niewykorzystania w danym roku całej kwoty dotacji była realizacja innych projektów infrastrukturalnych (w tym dwóch powiązanych z aparaturą ECBiG), które generowały znaczący poziom kosztów pośrednich, umożliwiając częściowe finansowanie wydatków związanych z ww. infrastrukturą funkcjonującą w ramach SPUB ECBiG, zwłaszcza w 2023 r. Dyrektor wyjaśniła m.in., że *utrzymanie aparatury ECBiG w poszczególnych latach, poza dotacją podmiotową, było również finansowanie z dwóch innych źródeł, tj. subwencji na utrzymanie potencjału badawczego i środków pośrednich realizowanych projektów, w wysokości odpowiednio: 792,3 tys. zł w 2021 r., 711,3 tys. zł w 2022 r., 664,9 tys. zł w 2023 r., 304 tys. zł w 2024 r.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 548-680; str. 31, 324-336)

Dyrektor wyjaśniła m.in., że *celem przyznania dotacji podmiotowej było finansowanie kosztów związanych z utrzymaniem aparatury naukowo-badawczej ECBiG i na ten cel otrzymane środki zostały przeznaczone. Wydłużony proces przyznawania środków przez Ministra (decyzja podjęta 15 października 2021 r.), a także brak gwarancji ich przyznania, przyczynił się do istotnego ograniczenia wydatków w pierwszym roku przyznania dotacji oraz procesu przesunięcia wydatkowania tych środków na kolejne lata, co z kolei znacznie ograniczyło możliwość ich rozliczenia w ramach trzech lat, na które zostały przyznane. ICHB PAN dla realizacji swojej działalności musi utrzymywać aparaturę, skoro więc otrzymuje decyzję o finansowaniu pod koniec pierwszego roku, którego ona dotyczy, a także ma możliwość wykorzystania środków w roku następnym w stosunku do tego, na który zostały przyznane środki, to z tego uprawnienia korzysta, wydając środki zgodnie z przeznaczeniem, czyli na wydatki związane z utrzymaniem aparatury.*

Dyrektor dodała, że *Minister dopuszcza, w odniesieniu do dotacji podmiotowych możliwość raportowania wydatków za bieżące utrzymanie aparatury w roku teoretycznie nieobjętym finansowaniem, a w systemie OSF istnieje funkcja raportowania umożliwiająca utworzenie raportu rocznego za dodatkowy,*

⁹⁸ Decyzja nr 9/488367/SPUB/SP/2021 z 15 października 2021 r. na kwotę ogółem 2 400 tys. zł, z tego: 800 tys. zł w 2021 r., 800 tys. zł w 2022 r. i 800 tys. zł w 2023 r.

⁹⁹ Tj.: 499,9 tys. zł niewykorzystane w 2021 r. przeniesiono na 2022 r., 629,1 tys. zł niewykorzystane w 2022 r. przeniesiono na 2023 r., 800 tys. zł niewykorzystane w 2023 r. przeniesiono na 2024 r.

¹⁰⁰ Środki finansowe niewykorzystane w danym roku pozostają na rok następny w dyspozycji podmiotu, któremu zostały przyznane, na realizację zadań, na które zostały przyznane.

nieplanowany we wniosku, rok wykorzystania środków z dotacji SPUB, co jasno wskazuje, że Minister dopuszcza wykorzystanie pozostałych z dotacji środków przyznanych na ostatni planowany rok w roku następnym, który nie był uwzględniony we wniosku o dotację.

(akta kontroli DVD 1 plik 1642; str. 32)

Analiza rozliczenia środków z dotacji na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego ECBiG wykazała, że ICHB PAN nie dokonał zwrotu niewykorzystanych w 2023 r. środków w wysokości 80,4 tys. zł, przeniesionych z 2022 r., w terminie do końca stycznia 2024 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 548-573)

W okresie objętym kontrolą ICHB PAN otrzymał środki z PAN w łącznej wysokości 1 236,0 tys. zł, z czego 1 101,5 tys. zł stanowiły środki przyznane w ramach dwóch projektów, które zostały objęte kontrolą (tj. 89% ogółu)¹⁰¹. Stwierdzono, że środki na realizację i finansowanie pobytu badawczego (otrzymane w ramach konkursu „PASIFIC 1”) oraz na realizację i finansowanie projektu badawczego (przyznane w ramach konkursu PAN i Narodowej Akademii Nauk Stanów Zjednoczonych) zostały poniesione zgodnie z postanowieniami zawartych umów, a raporty z ich wykorzystania przekazano do odpowiednich instytucji.

(akta kontroli DVD 1 pliki 274, 796-886)

W latach 2020-2025 (I półrocze) ICHB PAN otrzymał subwencje w łącznej wysokości 189 074,5 tys. zł, z tego m.in. 164 989,2 tys. zł na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego i badawczego¹⁰², 14 876,0 tys. zł na realizację zadania szczególnie istotnego dla polityki naukowej państwa. Badaniem objęto subwencję w wysokości 14 876,0 tys. zł przyznaną na opracowanie i rozpoczęcie produkcji polskiego zestawu diagnostycznego do wykrywania wirusa SARS-CoV-2 wywołującego COVID-19.

(akta kontroli DVD 1 pliki 712, 780-790, 796-886)

Zgodnie z decyzją Ministra z 10 kwietnia 2020 r. zwiększono jednorazowo wysokość subwencji na 2020 rok, o kwotę 14 876,0 tys. zł ze wskazaniem przeznaczenia środków na prace badawczo-rozwojowe (6 876,0 tys. zł) oraz produkcję 100 tys. testów w dwóch wariantach (8 000,0 tys. zł). ICHB PAN 30 czerwca 2020 r. przekazał Ministrowi raport z realizacji projektu, w którym poinformował o zakończeniu produkcji 150 006 testów do diagnostyki COVID-19 i możliwości ich odbioru oraz wykorzystania. Według pierwotnych założeń planowano przeznaczyć 8 000 tys. zł na produkcję 100 tys. testów, jednakże w trakcie realizacji projektu zredukowano koszty wytworzenia pojedynczego testu i wyprodukowano 150 006 testów¹⁰³. Zgodnie z ustaleniami z Ministerstwami: Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Zdrowia testy miały zostać przekazane do Centralnej Bazy Rezerw Sanitarno-Przeciwpidemicznych¹⁰⁴.

¹⁰¹ W ramach umów nr: PAN.BFB.S.BDN.636.022.2021 o oraz nr PAN.BFB.S.BWZ.405.022.2023.

¹⁰² W tym na pokrycie skutków finansowych podwyższenia wynagrodzeń pracowników naukowych.

¹⁰³ Tj. 46 276 testów jednogennych (36 248 w wariantcie I - zestaw do detekcji SARS-CoV-2 oraz 10 028 w wariantcie II - zestaw do detekcji SARS-CoV-2 wraz z zestawem do izolacji wirusowego RNA) oraz 103 730 testów dwugennych (63 756 - wariant I i 39 974 - wariant II).

¹⁰⁴ Dalej: CBRSP.

Na koniec 2020 r. przekazano łącznie 115 460 testów¹⁰⁵ na łączną kwotę 6 483 tys. zł netto a pozostałych 34 546 testów¹⁰⁶ nie dostarczono ze względu na brak miejsc w zamrażarkach CBRSP.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że *testów jednogenowych CBRSP nie chciała odebrać, co mogło wynikać z tego, że w momencie gdy były już powszechnie dostępne testy dwugenowe laboratoria diagnostyczne nie chciały używać testów jednogenowych. Pierwotne założenia przewidywały w przypadku intensywnie rozwijającej się pandemii stosowania testów jednogenowych celem zbadania jak największej liczby osób. Strategia walki z pandemią COVID-19 nadal dopuszczała wykorzystanie testów jednogenowych w diagnostyce, ale w listopadzie dopuszczono do użytku znacznie szybsze i prostsze do wykonania testy antygenowe, które można wykonać nawet w warunkach domowych. W efekcie przełożyło się to na mniejsze zainteresowanie testami opartymi na metodzie PCR.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 712-728, 732-735, 757-758, 1624)

W sierpniu 2022 r. zutilizowano 34 546 wyprodukowanych testów których nie udało się przekazać do CBRSP, o łącznej wartości 1 520,0 tys. zł netto. Koszty utylizacji zostały poniesione przez podmiot z branży farmaceutycznej, który wyprodukował testy.

(akta kontroli DVD 1 pliki 713-726, 729-735)

Dodatkowo, Dyrektor zwróciła uwagę na istotny aspekt ekonomiczny produkcji testu, wyjaśniając m.in., że *wejście na rynek ww. testów i wykazanie, że koszty ich produkcji mogą wynosić zaledwie 30-50 zł, doprowadziło do obniżenia w Polsce ceny za wykonanie jednego testu w laboratorium diagnostycznym z ok. 450 do ok. 250 zł, co niewątpliwie pozwoliło na bardziej oszczędne wydatkowanie środków na walkę z pandemią. Po zakończeniu pierwszego etapu produkcji, sfinansowanego przez Ministerstwo, kontynuowano dalszy rozwój testu, opracowując jego kolejne warianty, w tym tzw. wariant FAST, który pozwalał znacznie przyspieszyć czas trwania reakcji PCR. Podkreśliła, że testy te były sprzedawane w Polsce pomimo konkurencji w postaci testów zagranicznych, a popyt na nie mała wyłącznie ze względu na coraz powszechniejszą dostępność testów antygenowych, stanowiących obecnie podstawę diagnostyki COVID.*

(akta kontroli DVD 1 plik 1624)

W latach 2020-2021 na realizację zadania szczególnie istotnego dla polityki naukowej państwa dot. opracowania i wyprodukowania zestawu diagnostycznego do wykrywania koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego COVID-19 przeznaczono łącznie 10 017,9 tys. zł, w tym: na produkcję: 8 000,3 tys. zł (w okresie maj – czerwiec 2020 r.) a 2 017,6 tys. zł na prace badawczo-rozwojowe (w okresie kwiecień 2020 – grudzień 2021). W efekcie wykorzystano 67% ogółu środków z subwencji. Nie dokonano jednak zwrotu niewykorzystanej subwencji, pomimo zrealizowania zakładanego zadania, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 727, 736-737, 759-779)

ICHB PAN podjął działania w celu komercjalizacji wypracowanej technologii dotyczącej metodologii wykonywania testu do wykrywania wirusa SARS-CoV-2

¹⁰⁵ Tj.: 12 144 testów jednogenowych, 103 316 testów dwugenowych oraz 50 100 zestawów do izolacji wirusowego RNA.

¹⁰⁶ Tj., 34 132 testów jednogenowych i 414 testów dwugenowych.

na rynku krajowym i międzynarodowym, zawierając 6 kwietnia 2020 r. umowę licencyjną z podmiotem z branży farmaceutycznej. Za udzielenie praw do korzystania z praw własności intelektualnej podmiot ten był zobowiązany do zapłaty jednorazowej opłaty licencyjnej w kwocie 50 tys. zł i wynagrodzenia prowizyjnego¹⁰⁷ oraz dostarczenia 100 tys. testów jednogennych i 50 tys. testów dwugenowych, na łączną kwotę 8 000 tys. zł¹⁰⁸. Po zrealizowaniu dostawy, tytułem wynagrodzenia za udzielenie praw do korzystania z praw własności intelektualnej ww. podmiot był zobowiązany do zapłaty jednorazowej opłaty licencyjnej w wysokości 2 000 tys. zł. W tym celu zawarto 8 maja 2020 r. umowę jakościową dot. ustalenia zasad współpracy w zakresie realizacji produkcji testów MediPAN.

W umowie o wspólności praw własności intelektualnej z 6 kwietnia 2020 r. zawartej przez 18 współtwórców technologii¹⁰⁹, wskazano, że technologia powstała w ramach prac prowadzonych w ICHB PAN, w którym pozostają oni zatrudnieni, potwierdzając, że ogół praw własności intelektualnej związanych z technologią, z wyłączeniem niezbywalnych autorskich praw osobistych, przysługiwać będzie ICHB PAN w ramach wypłaconego wynagrodzenia. Na mocy porozumienia z 6 maja 2020 r. 18 współtwórców przeniosło na rzecz Instytutu, w ramach otrzymanych i wypłaconych wynagrodzeń i stypendiów, wszelkie prawa do wyników i rezultatów pracy¹¹⁰, na wszystkich polach eksploatacji. Jednocześnie, zgodnie z ww. porozumieniem współtwórcom miało przysługiwać 50% przychodów uzyskanych przez Instytut w danym roku z tytułu wynagrodzenia wynikającego z postanowień umowy licencyjnej.

W grudniu 2020 r.¹¹¹ współtwórcy zakwestionowali podstawę faktyczną ww. porozumienia stwierdzając, że w rzeczywistości działania prowadzące do opracowania technologii zostały podjęte przez nich samodzielnie oraz z własnej inicjatywy i stanowią wyniki prac intelektualnych¹¹². Powyższe doprowadziło do rozwiązania porozumienia z 6 maja 2020 r. z powodu błędu co do istotnych okoliczności faktycznych, stanowiących podstawę jego zawarcia a w konsekwencji do zawarcia nowej umowy o prace badawczo-rozwojowe¹¹³. Na jej mocy po 50% udziałów w prawach własności intelektualnej przysługiwało ICHB PAN i twórcom, przy czym udziały poszczególnych twórców w prawach

¹⁰⁷ Liczonego od wysokości osiągniętego przychodu netto w danym roku obrotowym ze sprzedaży produktów (przez pierwsze 12 miesięcy od wprowadzenia produktu do sprzedaży – 8% przychodów netto, przez kolejne lata – 7% przychodu netto).

¹⁰⁸ Dnia 22 kwietnia 2020 r. został zawarty aneks nr 1 zobowiązujący licencjodawcę do zawarcia umów na dostawę komponentów do wykonywania testów wyłącznie z dwiema wskazanymi w umowie podmiotami oraz regulujący m.in.: kwestie ilości testów, częstotliwości produkcji, dostaw, ceny netto jednego testu (44 zł za test w wariantcie I i 72 zł w wariantcie II). Aneks nr 2 podpisano 29 października 2020 r. (dotyczący przypadku możliwości zbycia licencji).

¹⁰⁹ Umowa regulowała ich wzajemne prawa i obowiązki, wynikające ze współwłasności.

¹¹⁰ Tj. technologię oraz związane z nią prawa podlegające ochronie prawnej, wytworzone w związku z wykonywaniem prac na podstawie umów łączących współtwórców z ICHB PAN.

¹¹¹ Pismo z 1 grudnia 2020 r. skierowane do Działu Komercjalizacji i Promocji ICHB PAN.

¹¹² W rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 6 oraz ust. 3 pkt e Regulaminu zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych w ICHB PAN wprowadzonego komunikatem Dyrektora nr 1 z 30 marca 2015 r.

¹¹³ Nr 68/SN/2020 z 7 grudnia 2020 r.

własności intelektualnej określała nowa umowa o wspólności ww. praw zawarta 7 grudnia 2020 r.

(akta kontroli DVD 1 pliki 710, 739-744, 747-753)

Ówczesny Z-ca Dyrektora, wyjaśnił m.in., że *porozumienie podpisane w maju 2020 r. zostało sporządzone przy pomocy zespołu obsługi prawnej, w sposób standardowy, który przewidywał, że Instytut nabywa z mocy prawa, majątkowe prawa autorskie do testów zawsze gdy przedmioty praw własności intelektualnej powstają w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Tymczasem sytuacja była wyjątkowa, bezprecedensowa i wymagała indywidualnego podejścia. Nie było wówczas jednak czasu na to, by spokojnie przedyskutować postanowienia porozumienia, co spowodowało - jak się okazało później - że w treści porozumienia znalazły się postanowienia niezgodne ze stanem faktycznym.*

Z-ca Dyrektora dodał, że *nie ma najmniejszych wątpliwości, że twórcy wykonywali czynności związane z opracowaniem i optymalizacją testu jako zadania dodatkowe, poza standardowymi godzinami pracy, w gorącym okresie pandemii pracowali bowiem wolontariacko w trybie 24/7. Inaczej nie udałooby się tego zrobić tak szybko.*

(akta kontroli DVD 1 plik 1624; str. 66-68)

W wyniku zawartej nowej umowy o prace badawczo-rozwojowe zmieniła się podstawa zawarcia umowy licencyjnej, w związku z czym dokonano też zmiany umowy licencyjnej¹¹⁴ w zakresie kwestii podziału wynagrodzenia prowizyjnego (po 50% dla twórców i Instytutowi PAN) i jednorazowej opłaty licencyjnej (25% dla twórców i 75% dla ICHB PAN. W latach 2020-2022 wynagrodzenie prowizyjne w ramach zawartej umowy licencyjnej wyniosło 919 tys. zł, z czego 459,5 tys. zł otrzymał Instytut PAN i 459,5 tys. zł - twórcy, zgodnie z podziałem wynikającym z nowej umowy o wspólności praw własności intelektualnej. Z tytułu jednorazowej opłaty licencyjnej Instytut PAN otrzymał 1 500 tys. zł a twórcy do podziału 500,0 tys. zł.

(akta kontroli DVD 1 pliki 745-746, 750-753)

ICHB PAN wspólnie z czterema innymi instytutami naukowymi PAN w 2019 r. utworzył szkołę dokorską¹¹⁵ w celu kształcenia doktorantów w dyscyplinach następujących nauk: biologiczne, chemiczne, fizyczne, leśne, medyczne oraz rolnictwo i ogrodnictwo. Zgodnie z umową Instytut był podmiotem odpowiedzialnym m.in. za zarządzanie środkami finansowymi przyznanymi przez Ministra oraz obsługę administracyjną ww. szkoły. W okresie objętym kontrolą na wsparcie kształcenia doktorantów IBCH PAN otrzymał subwencje w łącznej wysokości 2 014,4 tys. zł, którą był zobowiązany przekazać poszczególnym instytutom, wg przyjętego podziału¹¹⁶, po zmniejszeniu o koszty związane z administrowaniem szkołą. Badanie rozliczenia przez ICHB PAN subwencji na poszczególne instytuty wykazało, że Instytut dokonywał podziału pomiędzy poszczególne instytuty zgodnie z zasadami przyjętymi w § 5 ust. 2 lit. d

¹¹⁴ Aneks nr 3 z 21 grudnia 2020 r. zawartym pomiędzy ICHB PAN i twórcami oraz podmiotem z branży farmaceutycznej.

¹¹⁵ Umowa z 15 kwietnia 2019 r. zawarta z instytutami PAN: Dendrologii, Fizyki Molekularnej, Genetyki Człowieka oraz Genetyki Roślin o wspólnym prowadzeniu Poznańskiej Szkoły Doktorskiej Instytutów PAN (trzykrotnie aneksowana).

¹¹⁶ Proporcjonalnie do liczby doktorantów afiliowanych przy poszczególnych instytutach, w stosunku do ogólnej liczby doktorantów kształcących się w Szkole doktorskiej.

umowy o utworzeniu szkoły i przekazywał środki w terminach i na warunkach określonych w tej umowie.

(akta kontroli DVD 1 pliki 887-894)

2.5. W okresie objętym kontrolą ICHB PAN zawarł umowy cywilnoprawne z pracownikami oraz kontrahentami zewnętrznymi na łączną kwotę 45 912,3 tys. zł, z tego: 6427 umów¹¹⁷, na łączną kwotę 42 814,6 tys. zł, w ramach działalności PCSS oraz 698 umów¹¹⁸, na łączną kwotę 3 097,7 tys. zł, w ramach działalności Instytutu.

W ICHB PAN nie skorzystano z możliwości określenia wewnętrznych procedur dotyczących zasad zawierania umów cywilnoprawnych. Kontrolą objęto 17 takich umów, na łączną kwotę 237 tys. zł, w tym 11 zawartych z pracownikami Instytutu¹¹⁹ na łączną kwotę 71,4 tys. zł oraz sześć z osobami nie będącymi pracownikami Instytutu¹²⁰ na łączną kwotę 165,6 tys. zł. Analiza umów zawartych z pracownikami wykazała, że w dwóch przypadkach dokonano tego z naruszeniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych w art. 44 ust. 3 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹²¹, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 928-945, 953-1105)

Przy zawieraniu z osobami spoza Instytutu umów o dzieło, dotyczących opracowania raportów naukowych, zachowano ww. zasady. Wykonawców do opracowania poszczególnych raportów wskazywał kierownik danego projektu albo jego bezpośredni przełożony, którzy jako eksperci z danej dziedziny posiadali najszerszą wiedzę w zakresie potencjalnych wykonawców. Stawki wynagrodzenia za realizację poszczególnych zadań, zostały ustalone zgodnie z przyjętymi zasadami wynagradzania w realizowanych projektach. Dyrektor wyjaśniła m.in., że *realizacja konkretnych prac, związanych z projektem, wymaga wysoce specjalistycznej, często unikatowej wiedzy z zakresu konkretnej dziedziny nauki, a grono potencjalnych wykonawców umowy jest ograniczone*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 983-984, 987-988, 1000-1001, 1014-1015, 1046-1050, 1639; str. 24)

Raporty te zostały opublikowane lub wykorzystane w opracowanych publikacjach naukowych¹²². Praw autorskich nabytych przez ICHB PAN w wyniku ww. umów nie ewidencjonowano na stanie wartości niematerialnych i prawnych. Dyrektor wyjaśniła m.in., że *prawa te nie były wykorzystywane w działalności gospodarczej tylko nabywane jednorazowo w celu wykorzystania w konkretnym projekcie i traktowane jako koszt bezpośredni wykonania projektu, tym samym nie zaistniały przesłanki prawne do realizacji ww. obowiązku*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1106, 1646; str. 50-51)

¹¹⁷ Tj. 3 359 z pracownikami PCSS – 18 922,4 tys. zł oraz 3 068 z osobami spoza IBCH PAN – 23 892,3 tys. zł. Źródłem finansowania większości umów były środki z realizacji projektów.

¹¹⁸ Tj. 90 z pracownikami Instytutu – 389,8 tys. zł oraz 608 z osobami spoza IBCH – 2 707,9 tys. zł.

¹¹⁹ Tj.: umowy o dzieło nr: 8/2021/ICHb/A, 10/2021/ICHb/A, 14/2024/ICHb/A, 28/2024/ICHb/A, 3/2025/ICHb/A, 45/2021/ICHb/A, 26/2022/ICHb/A oraz umowy zlecenia nr: 7/2020/ICHb/Z, 20/2022/ICHb/Z, 11/2023/ICHb/Z, 14/2024/ICHb/Z.

¹²⁰ Tj.: umowy o dzieło nr: 44/2020/ICHb/A, 1/2021/ICHb/A, 40/2022/ICHb/A, 1/2023/ICHb/A, 1/2024/ICHb/A oraz 18/2025/ICHb/A.

¹²¹ Dz.U. z 2025 r. poz. 1483, ze zm., dalej: ufp.

¹²² W jednym przypadku publikacja była na etapie finalizacji lub w opracowaniu, a z kolei umowa nr 18/2025/ICHb/A była w trakcie realizacji.

2.6 W latach 2020-2025 (I półrocze) ICHB PAN poniósł koszty z tytułu zakupu usług obcych w wysokości 298 973 tys. zł, z tego wzrosły z 41 661 tys. zł za 2020 r. do 54 948 tys. zł za 2024 r. W I półroczu 2025 r. wyniosły 18 195 tys. zł.

W Instytucie obowiązywał *Regulamin udzielania zamówień publicznych*, określający tryby postępowania w sprawach o udzielenie zamówienia publicznego w trybie ustawy z 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹²³ oraz poza trybem ustawowym¹²⁴. Badanie 10 postępowań na realizację usług obcych na łączną kwotę 747,2 tys. zł (tj. o wartości szacunkowej nieprzekraczającej 130 tys. zł netto¹²⁵) wykazało, że przeprowadzone zostały zgodnie z procedurami określonymi w uregulowaniach wewnętrznych Zakupy usług zrealizowano zgodnie z umową i były one niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania Instytutu.

(akta kontroli DVD 1 pliki 266-271, 1108-1135, 1387-1522)

W ramach zakupu usług, ICHB PAN w okresie 2022-2024 zawierał umowy na świadczenie usług prawnych¹²⁶. W Instytucie funkcjonował jednocześnie Zespół ds. Obsługi Prawnej, w ramach którego zatrudnieni radcowie prawni świadczyli pomoc prawną na rzecz ICHB PAN.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że w 2022 r. *zaistniała potrzeba powiększenia Zespołu Obsługi Prawnej Instytutu z uwagi na zwiększoną ilość pracy, która wynikała z dużej liczby realizowanych projektów. Na podstawie liczby realizowanych projektów Instytut był w stanie przewidzieć zapotrzebowanie na usługi prawne, stąd umowy zostały zawarte na okresy roczne.* Dyrektor, uzasadniając formę zlecenia świadczenia usług dodała, że *biorąc pod uwagę preferowany rodzaj zatrudnienia osób zainteresowanych podjęciem współpracy (w ramach umowy o pracę albo w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) oraz niepewność co do potrzeby zatrudniania dodatkowego radcy prawnego na podstawie umowy o pracę, podjęto decyzję o współpracy z osobą prowadzącą działalność gospodarczą.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 18-19, 1462-1474, 1493-1500, 1650; str. 58)

Kontrolą objęto również trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę mebli laboratoryjnych oraz na świadczenie usług ochrony i dozoru obiektu oraz ochrony osób. W wyniku tych postępowań poniesiono wydatki o łącznej wartości 2 083,9 tys. zł. Analiza dokumentacji wykazała, że ww. postępowania przeprowadzone zostały zgodnie z przepisami pzp.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1136-1386)

2.7. W okresie objętym kontrolą, Dyrektor był zobowiązany do wprowadzania do systemu POL-on danych wymienionych w art. 350 pswn, celem realizacji zadań związanych z ustalaniem i realizacją polityki naukowej państwa. Kontrolą objęto terminowość i rzetelność wprowadzania do ww. systemu 14 sprawozdań i raportów z wykorzystania środków finansowych, o których mowa w art. 365 pswn, tj.: pięciu sprawozdań z wykorzystania subwencji na utrzymanie i rozwój

¹²³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm., dalej: pzp.

¹²⁴ Przyjęty zarządzeniem Dyrektora nr 10/05/2019 z 8 maja 2019 r., zastąpiony od 1 stycznia 2021 r., regulaminem przyjętym zarządzeniem Dyrektora nr 41/12/2020 z 31 grudnia 2020 r. który zastąpiono 24 czerwca 2025 r. regulaminem przyjętym zarządzeniem Dyrektora nr 11/06/2025.

¹²⁵ Nr: ICHB/26/20, ICHB/1/2021, ICHB/20/2021, ICHB/11/2022, ICHB/20/2022, IBCH/30/2022, ICHB/21/2023, ICHB/23/2024, ICHB/34/2022 oraz ICHB 27/2024.

¹²⁶ Nr: IBCH/30/2022, ICHB/21/2023 i ICHB/23/2024.

potencjału badawczego oraz dziewięciu raportów z wykorzystania środków otrzymanych: na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej¹²⁷ i specjalnej infrastruktury informatycznej¹²⁸ oraz na realizację inwestycji związanej z działalnością naukową¹²⁹.

Analiza danych zawartych w systemie POL-on wykazała, że sprawozdania z wykorzystania subwencji oraz raporty (roczne i końcowe) z wykorzystania środków na utrzymanie aparatury i infrastruktury informatycznej zostały wprowadzone do systemu w obowiązujących terminach, o których mowa w § 16 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie POL-on i § 16 ust. 1 pkt 6 nowego rozporządzenia w sprawie POL-on. W przypadku ww. raportów ich wprowadzenie do systemu POL-on nastąpiło za pośrednictwem systemu OSF¹³⁰, w drodze automatycznej migracji danych do systemu POL-on¹³¹.

Raporty końcowe z realizacji inwestycji związanych z działalnością naukową zostały wprowadzone do systemu POL-on dopiero w trakcie kontroli NIK (tj. 3 października 2025 r.), o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dane zawarte w systemie wynikające z ww. sprawozdań i raportów z wykorzystania środków finansowych były zgodne z decyzjami i zawartymi umowami w sprawie przyznania środków oraz zaewidencjonowanymi w systemie finansowo-księgowym wydatkami.

(akta kontroli DVD 1 pliki 355-421, 1523-1546)

2.8. W okresie objętym kontrolą funkcjonował w IBCH PAN audyt wewnętrzny prowadzony przez audytora wewnętrznego zatrudnionego na jednoosobowym stanowisku (do 16 maja 2023 r.) a następnie przez audytora wewnętrznego i specjalistę ds. audytu wewnętrznego¹³².

W opracowanych corocznie planach audytu, na lata 2020-2025 zaplanowano łącznie 17 zadań zapewniających, przy czym 13 z nich zrealizowano¹³³. Dwa zrealizowane zadania zapewniające dotyczyły obszaru gospodarki majątkowo-finansowej¹³⁴. Przeprowadzony audyt gospodarowania mieniem w odniesieniu do zespołu pałacowo - parkowego w Turwi nie ujawnił nieprawidłowości. Z kolei w wyniku audytu gospodarowania przychodami i kosztami PCSS, przeprowadzonego w 2025 r., ujawniono nierentowną działalność Centrum, co skutkowało wygenerowaniem straty księgowej w 2024 r. w wysokości 15 637,6 tys. zł. Jak wskazała Z-ca Pełnomocnika ds. PCSS, nie posiadano *na dzień 1 stycznia 2024 r. realnych środków własnych (oszczędności), a jedynie środki pochodzące z kredytów lub przypisane*

¹²⁷ Decyzja nr 9/488367/SPUB/SP/2021, tj. raporty za 2021 r., 2022 r., 2023 r. oraz raport końcowy.

¹²⁸ Decyzja nr 5/526670/SPUB-I/SP/2022/2023/2024, tj. raporty za 2022 - 2023 r. i raport końcowy.

¹²⁹ W ramach umów nr: 7512/II/SP/2024 i 4/WBN/2023 (raporty końcowe).

¹³⁰ System *Obsługa Strumieni Finansowania Zintegrowany System dla Nauki* służący do rejestrowania i obsługi wniosków o finansowanie projektów i badań z obszaru B+R.

¹³¹ Daty złożenia ww. raportów w systemie POL-on są tożsame z datą ich złożenia w systemie OSF.

¹³² Wykonywał obowiązki pod nadzorem merytorycznym audytora wewnętrznego.

¹³³ Nie zrealizowano: dwóch zadań w 2022 r. ze względu na ograniczony czas i wydłużenie realizacji innych zadań z planu oraz jednego w 2024 r. ze względu na wydłużenie czasu oczekiwania na dane do innych zadań audytowych oraz absencję chorobową pracownika.

¹³⁴ W planie na 2025 r. ujęto zadanie zapewniające w zakresie ewidencji oraz zarządzania mieniem, które do dnia zakończenia kontroli NIK nie zostało zrealizowane.

do Konsorcjum PIONIER. W wewnętrznym planie na 2024 rok wykazano ponad 10 mln zł kosztów ogólnych bez pokrycia w przychodach.

Wyniki audytu wskazywały również, że w Centrum w 2024 r. utrzymywano nadmierny poziom zatrudnienia w stosunku do posiadanych źródeł finansowania. Pomimo kończących się projektów, ówczesne kierownictwo PCSS, nie podjęło wystarczających kroków zmierzających do redukcji zatrudnienia ani nieprzedłużania umów czasowych, mimo wyraźnych sygnałów o braku pokrycia finansowego. Z-ca Pełnomocnika ds. PCSS wyjaśniła m.in., że *decyzje o utrzymaniu zatrudnienia były podejmowane wbrew rekomendacjom kierowników pionów, co skutkowało finansowaniem wynagrodzeń z deficytowych środków własnych zamiast ze źródeł zewnętrznych.* Dodała, że w PCSS *na powstałą stratę wpłynęła decyzja o realizacji zakupu usług bez zapewnionego finansowania zewnętrznego w formie dotacji. Zrealizowano zakup licencji na dostęp do komputera kwantowego za kwotę ponad 2,6 mln zł, mimo braku pozyskania dotacji celowej oraz kontynuowano finansowanie prac rozwojowych zespołu FutureLabs ze środków własnych (koszt ok. 2 mln zł), mimo braku perspektyw na ich komercjalizację lub refundację w ramach projektów.*

(akta kontroli DVD 1 pliki 1547-1588, 1629; str. 39-40)

W wyniku ww. audytu sformułowano zalecenia do wdrożenia¹³⁵. Dotyczyły one m.in.: podjęcia działań zmierzających do poprawy kondycji finansowej Centrum z uwzględnieniem celów jego działalności, dokonania analizy kosztów pod kątem ich ponoszenia oraz wprowadzenia planu naprawczego.

Dyrektor w odniesieniu do zaleceń z audytu wyjaśniła m.in., że *była świadoma sytuacji finansowej PCSS i monitorowała ją na bieżąco od czasu objęcia funkcji oraz podjęła decyzję o odwołaniu Pełnomocnika ds. Centrum i jego zastępców, ze względu na zagrożenie utratą płynności finansowej i brak skutecznych działań kadry zarządzającej PCSS, zapobiegających zagrożeniu.* Zadeklarowała ponadto przygotowanie planu naprawczego.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1584-1585)

Audyt wewnętrzny corocznie przekazywał Dyrektorowi sprawozdania z prowadzenia ww. audytu zawierające informacje, o których mowa w § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z 4 września 2015 r. w sprawie audytu wewnętrznego oraz informacji o pracy i wynikach tego audytu¹³⁶. Ww. sprawozdanie przekazywano do Ministra Finansów w obowiązujących terminach, stosownie do wymogów § 12 ust. 2 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1547-1548, 1553-1554, 1559-1560, 1565-1566, 1572-1573)

2.9. W ICHB PAN, nie opracowywano jednolitego planu działalności określającego cele, zadania i mierniki, o którym mowa w art. 70 ust. 2 ufp, gdyż Prezes PAN nie skorzystał z możliwości, o której mowa w art. 70 ust. 4 ww. ustawy i nie zobowiązał Dyrektora do jego sporządzenia. W długofalowej strategii rozwoju Instytutu wyznaczono cele strategiczne, przy czym nie powiązano ich z konkretnymi zadaniami, a tym z kolei nie przypisano

¹³⁵ Sprawozdanie z audytu z 29 września 2025 r.

¹³⁶ Dz.U. z 2018 r. poz. 506.

mierników (w ujęciu wartościowo-ilościowym) w celu monitorowania i oceny realizacji zadań.

Obowiązujące w ICHB PAN procedury kontroli zarządczej, wprowadzone zarządzeniem Dyrektora z 20 grudnia 2010 r.¹³⁷ przewidywały system wyznaczania celów i zadań w postaci planu finansowego, rzeczowego oraz zadaniowego a także mierniki, takie jak: publikacje naukowe, wyniki badań, wdrożenia, wynalazki i patenty oraz limity przyznane na dany rok kalendarzowy. Stosownie do § 8 i 9 ww. zarządzenia opracowywano plany zadaniowe poszczególnych komórek organizacyjnych i na tej podstawie dokonywano oceny prawidłowej realizacji zadań, w oparciu o ustalone mierniki.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1577, 1589-1591)

W ICHB PAN nie opracowano jednolitej procedury zarządzania ryzykiem dla wszystkich obszarów i działań Instytutu, służącej identyfikacji ryzyka w odniesieniu do celów i zadań oraz analizie ryzyka i określeniu rodzaju reakcji na zidentyfikowane ryzyka (w tym ustanowienia odpowiednich mechanizmów kontroli), z wykorzystaniem standardów kontroli zarządczej, określonych w części II B załącznika do Komunikatu Ministra Finansów nr 23 z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych¹³⁸.

Identyfikacja ryzyka i jego analiza odbywały się w sposób ekspercki, bez zastosowania wagi i skali. Identyfikacji ryzyka w obszarze działań Instytutu służyły ustalenia podczas posiedzeń ścisłego kierownictwa i zebranie samodzielnych pracowników naukowych a identyfikacji ryzyka na poziomie strategicznym dokonywano również na posiedzeniach Rady Naukowej. Mechanizmy kontroli, ujęte w ww. zarządzeniu, ukierunkowano głównie na kontrolę finansową, a w szczególności na wstępną ocenę celowości zaciągania zobowiązań finansowych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 355-421, 1523-1546, 1577, 1591)

W zakresie zarządzania ryzykiem w obszarze działań PCSS obowiązywał wdrożony w 2020 r. zintegrowany System Zarządzania, oparty o normy ISO 27001:2017 i ISO 9001:2015. Zgodnie z wytycznymi zarządzanie ryzykiem obejmowało identyfikację i analizę ryzyka, opracowanie planu postępowania z ryzykiem oraz monitorowanie i kontrolę ryzyka.

(akta kontroli DVD 1 plik 1577)

ICHB PAN nie składał oświadczenia o stanie kontroli zarządczej, gdyż nie został on do tego zobowiązany przez Prezesa PAN w trybie art. 70 ust. 4 ufp.

(akta kontroli DVD 1 plik 1577)

Nie zapewniono w Instytucie skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w obszarze rozporządzania środkami publicznymi, w sposób określony w art. 68 ust. 1 ufp, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Na zastrzeżenia dotyczące funkcjonowania kontroli zarządczej zwracano uwagę w zadaniach audytowych, określając system kontroli zarządczej jako częściowo adekwatny, skuteczny i efektywny, wskazując na niesformalizowanie celów i zarządzania

¹³⁷ Nr 24/2010.

¹³⁸ Dz. Urz. MF. Nr 15, poz.84.

ryzykiem w dokumentach planistycznych oraz na nieustanowienie mechanizmów ograniczających ryzyko.

(akta kontroli DVD 1 pliki 86-100, 144-155, 177-179, 199-218, 222-223, 228-237, 355-421, 548-573, 1523-1524, 1528, 1539-1540, 1544, 1546, 1569-1571, 1577-1579, 1582-1584)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie dokonano zwrotu do budżetu niewykorzystanych środków w wysokości 4 858,1 tys. zł jako subwencji pobranej w nadmiernej wysokości pomimo zrealizowania zadania związanego z opracowaniem i wyprodukowaniem zestawu diagnostycznego do wykrywania koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego COVID-19, sfinansowanego ze środków subwencji w wysokości niższej niż otrzymana. Działanie takie naruszało art. 169 ust. 1, 2 i 7 ufp, w świetle których do subwencji dla podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zwrotu dotacji pobranej w nadmiernej wysokości, tj. w wysokości wyższej niż niezbędna na finansowanie dotowanego zadania.

(akta kontroli DVD 1 pliki 712-727, 736-737, 757, 759-779)

Dyrektor wyjaśniła m.in., że *niewykorzystane środki zostały przeznaczone na finansowanie prac badawczo-rozwojowych dotyczących wirusa SARS-CoV-2 w kolejnych latach a jednym z efektów tych prac była publikacja porównująca dostępne na polskim rynku testy do detekcji wirusa oparte na metodzie RT-PCR, która ukazała się w 2021 r. W dłuższym okresie czasowym prowadzono badania związane z sekwencjonowaniem i analizą genomów wirusowych wyizolowanych w Polsce. Wykonano je w oparciu o materiał postdiagnostyczny, przekazany nam przez współpracujące laboratoria diagnostyki COVID-19 oraz o dane z obszaru Polski zdeponowane w międzynarodowej bazie GISAID. Analizie poddano blisko 80 tys. sekwencji wirusa, w tym ponad 600 zsekwencjonowanych w Pracowni Genomiki. Publikacja podsumowująca wyniki tych badań ukazała się w roku 2024.*

(akta kontroli DVD 1 plik 1646; str. 47-48)

W sytuacji, gdy otrzymana subwencja w wysokości 14 876 tys. zł przyznana na ściśle określone zadanie została wykorzystana w wysokości 10 017,9 tys. zł (tj. 67%) i zadanie zostało zrealizowane, to pozostała kwota powinna podlegać zwrotowi wg zasad określonych w art. 169 ust. 5 pkt 2 ufp – a nie być nadal wykorzystywana na dalsze prace B+R, wykraczające poza zakres ww. zadania wynikający ze złożonego 2 kwietnia 2020 r. wniosku o zwiększenie subwencji przyznanej na 2020 r.

2. Przy rozliczeniu dotacji na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej/ stanowiska badawczego ECBiG, zwrotu środków przeniesionych z 2022 r., niewykorzystanych w 2023 r., w wysokości 80,4 tys. zł, dokonano dopiero 2 października 2024 r., co skutkowało koniecznością zapłaty odsetek z tego tytułu w wysokości 7,8 tys. zł. Naruszało to art. 168 ust. 1 ufp określający termin zwrotu na 31 stycznia roku następnego. Dyrektor wyjaśniła m.in., że *przyczyną był błąd pracownika Sekretariatu Naukowego polegający na przeoczeniu konieczności przygotowania wniosku do działu księgowości do Ministra,*

spowodowany natłokiem obowiązków wynikających z intensywnego procesu raportowania zakończonych w 2023 r. projektów infrastrukturalnych.

(akta kontroli DVD 1 pliki 548-573, 1646; str. 48-49)

3. Nie wprowadzono do systemu POL-on dwóch raportów końcowych z realizacji inwestycji zrealizowanych w latach 2023 i 2024, związanych z działalnością naukową¹³⁹, do czego obligowały ICHB PAN przepisy: art. 350 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pswn, § 15 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 14 marca 2019 r. w sprawie przyznawania, rozliczania i przekazywania środków finansowych na realizację inwestycji związanych z kształceniem oraz działalnością naukową¹⁴⁰, § 16 ust. 1 pkt 4 lit. a tiret drugi rozporządzenia w sprawie POL-on i § 16 ust. 1 pkt 5 lit. a tiret drugi nowego rozporządzenia w sprawie POL-on. W świetle treści ww. przepisów Instytut (jego Dyrektor) był zobligowany do wprowadzania ww. raportów końcowych w terminie 60 dni od dnia, w którym została uregulowana ostatnia płatność związana z finansowaniem inwestycji.

Z-ca Dyrektora wyjaśniła m.in., że *raport końcowy dotyczący inwestycji KDM został złożony przez system OSF, ale nie nastąpiła migracja raportu do systemu POL-on, a raport z realizacji inwestycji dot. Wirtualnej Biblioteki Nauki został przesłany do Ministerstwa za pośrednictwem skrzynki e-PUAP*. Dodał, że *baza dokumentów sprawozdawczo-planistycznych (zarówno w wersji POL-on 1.0 i POL-on 2.0) nie służy, ani nie umożliwia składania raportów, pozwala jedynie na ewidencjonowanie dokumentów złożonych w systemie OSF, przy czym w odróżnieniu od POL-on 1.0 w wersji 2.0 mogą to być jedynie raporty końcowe*.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1523-1524, 1528, 1539-1540, 1544; str. 208-209)

Przywołane regulacje wprost przewidują wprowadzanie m.in. przedmiotowych raportów w systemie POL-on. W trakcie czynności kontrolnych NIK, 3 października 2025 r. Instytut wprowadził te raporty do ww. systemu.

(akta kontroli DVD 1 plik 1539; str. 208-209)

4. W Instytucie dokonano zmiany w harmonogramie rzeczowo-finansowym inwestycji związanej z działalnością naukową „Infrastruktura informatyczna KDM”, polegającej na przesunięciu 40 % środków pomiędzy dwoma zadaniami¹⁴¹ wchodzącymi w skład tej inwestycji, bez zachowania trybu określonego umową. Zgodnie z § 4 ust. 6 umowy dotyczącej realizacji ww. inwestycji¹⁴², ICHB PAN miał obowiązek informować Ministra o wszelkich zmianach powstałych w trakcie realizacji inwestycji, nie później niż w ciągu 14 dni od ich zaistnienia, w formie elektronicznej opatrzonej kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Kierownik Działu Administracyjno-Finansowego PCSS wyjaśniła m.in., że *pod koniec 2024 roku poinformowała telefonicznie pracownika MNiSW o planowanych przesunięciach kwot pomiędzy zadaniami*. W trakcie rozmowy wskazała, że *po rozstrzygnięciu przetargów dotyczących poszczególnych etapów inwestycji, nastąpi zmiana wartości pomiędzy zadaniami i otrzymała wówczas odpowiedź, że nie ma konieczności złożenia pisma informującego o tych zmianach, albowiem*

¹³⁹ W ramach umów nr: 7512/II/SP/2024 i 4/WBN/2023.

¹⁴⁰ Dz. U. z 2020 r., poz. 1956.

¹⁴¹ Na zadanie nr 2 zaplanowano środki w wysokości 1 900 tys. zł a na zadanie nr 5 – 1 300 tys. zł. Na zadanie nr 2 wydatkowo ostatecznie 1 134,3 tys. zł, a na zadanie nr 5 – 2 065,7 tys. zł

¹⁴² Nr 7512/II/SP/2024.

nie są istotne z punktu widzenia przyznanej kwoty dotacji, która nie ulega zmianie oraz zakresu rzeczowego, który również pozostaje zgodny z tym określonym w umowie.

(akta kontroli DVD 1 pliki 504-506, 513, 522-527, 530-533, 546, 1640, 1644, 1648; str. 27, 53)

Opisana zmiana harmonogramu rzeczowo-finansowego inwestycji była istotna chociażby dlatego, że dotyczyła 40% środków przewidzianych na realizację jednego z zadań, co wskazywało na konieczność poinformowania Ministra w przewidzianej umową formie. Nie było jednakże możliwości potwierdzenia faktu rozmowy telefonicznej z osobą wskazaną przez pracownika Instytutu¹⁴³.

5. Zawierano umowy zlecenia z naruszeniem zasad gospodarowania środkami określonych w art. 44 ust. 3 pkt 1 ufp, w myśl którego wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem m.in. zasady optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

a) Z pracownikiem ICHB PAN zawarto 2 marca 2020 r. odrębną umowę zlecenia na okres od marca do grudnia 2020 r. dotyczącą obsługi formalno-administracyjnej obowiązków wynikających z umów z BGK¹⁴⁴ na finansowanie inwestycji, co z uwagi na funkcjonowanie w Instytucie działu zajmującego się obsługą projektów było działaniem niecelowym oraz niegospodarnym. Dodatkowe koszty dla ICHB PAN, obok wynagrodzenia za świadczoną pracę, wyniły z ww. umowy zlecenia wyniosły łącznie 10 tys. zł.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że projekt był od rozpoczęcia prac nad wnioskiem o jego finansowanie pod opieką pracownika, z którym zawarto umowę zlecenia, zatrudnionego w Sekretariacie Naukowym ICHB, a od lutego 2020 r. w Dziale Obsługi Projektów PCSS. Sekretariat Naukowy pilotował projekt na etapie wnioskowania i na początku realizacji, jednak tylko ww. pracownik był zaznajomiony z projektem od początku. Po przejściu pracownika do Centrum, ze względu na jego wiedzę i znajomość tematu, podjęto decyzję, że projekt nie będzie dalej obsługiwany przez Sekretariat Naukowy, a w okresie przejściowym do końca 2020 r., do momentu aż inna osoba nie przejmie za niego odpowiedzialności, zawarta została umowa zlecenia w zakresie realizowania ww. obowiązków na rzecz Instytutu.

(akta kontroli DVD 1 pliki 18-19, 946-952, 991-1105, 1646; str. 49)

W momencie wykonywania przedmiotowych obowiązków w ramach umowy zlecenia pracodawcą danej osoby pozostawał ICHB PAN, niezależnie od komórki organizacyjnej w której świadczyła ona pracę tj. Działu Obsługi Projektów PCSS. Ponadto w Sekretariacie Naukowym nadal pozostawały osoby, do których obowiązków należała obsługa projektów.

b) ICHB PAN zawarł w latach 2023-2024 dwie umowy zlecenia z pracownikiem na przygotowanie materiałów promocyjnych i plakatów na wykłady otwarte "Nauka na wakacjach" w Juracie, przy czym opracowane w wykonaniu tych umów materiały, o stosunkowo prostym układzie i szacie graficznej, de facto nie różniły się od tych opracowanych uprzednio w ramach umowy zawartej w 2022 r., za wyjątkiem dat, tytułów wykładów i danych osób je prowadzących. Zawarcie tych dwóch umów było działaniem niecelowym,

¹⁴³ Z uwagi na jego śmierć.

¹⁴⁴ Nr 7/2020/ICHB/Z.

a w konsekwencji tego niegospodarnym, przy czym łączne koszty dla ICHB PAN z tego tytułu, wyniosły 6 tys. zł.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że konieczność corocznego zlecenia ww. zadania wynikała z faktu odrębnego zakresu prac organizacyjno-promocyjnych w ramach każdej edycji wydarzenia, obejmującego nie tylko opracowanie materiałów graficznych, ale także szereg działań związanych z bieżącą obsługą przygotowani i promocji wydarzenia (np. wybór najkorzystniejszej oferty wykonania materiałów drukowanych, zabezpieczenie i przygotowanie plakatów do ekspozycji zewnętrznej w przestrzeni publicznej (Jurata, Jastarnia), przygotowanie oraz wysyłka imiennych listów do potencjalnych sponsorów wraz z kontaktem telefonicznym i mailowym).

(akta kontroli DVD 1 pliki 1062-1090, 1639, 1646; str. 25, 49-50)

W zawartych umowach zlecenia żaden z ww. obowiązków nie został ujęty, a ich przedmiotem, opisanym w § 1 umów, było wyłącznie przygotowanie materiałów promocyjnych i plakatów na ww. wykłady otwarte. Dyrektor dodała, że materiały graficzne miały spójną identyfikację wizualną, jednak były każdorazowo dostosowywane do programu danej edycji (nowi wykładowcy, tematy, harmonogram, partnerzy, sponsorzy). Zachowanie spójnej estetyki graficznej w kolejnych latach wynikało z dbałości o ciągłość wizerunkową wydarzenia.

(akta kontroli DVD 1 pliki 1069, 1079, 1088, 1646, str. 49-50)

Zmiana wykładowcy, tematu lub harmonogramu nie skutkowała koniecznością zawierania następnych umów w kolejnych latach na opracowanie materiałów projektów promocyjnych i plakatów, ponieważ przywołane modyfikacje dotyczyły danych możliwych do skorygowania przez Instytut we własnym zakresie, a umowy nie zawierały postanowień regulujących kwestie ewentualnych praw autorskich.

6. Nie w pełni rzetelnie sporządzono sprawozdanie PNT-01 za 2022 r. z uwagi na niewykazanie w nim jednego z trzech zgłoszeń patentowych¹⁴⁵.

Z- ca Dyrektora wyjaśnił m.in., że przyczyną powyższej sytuacji był niezamierzony błąd, który wynikał z przeoczenia, gdyż ICHB PAN nie prowadzi czynności związanych z przygotowaniem i złożeniem dokumentów do Urzędu Patentowego (zgłoszenie było wspólne z Uniwersytetem Jagiellońskim, który to realizował).

(akta kontroli DVD 1 pliki 339-340, 347, 349)

7. W okresie objętym kontrolą w ICHB PAN nie zapewniono w pełni skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w obszarze gospodarki majątkowo-finansowej, wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 68 ust. 2 pkt 1, 6 i 7 oraz 69 ust. 1 pkt 3 ufp. Zgodnie z tymi przepisami, celem kontroli zarządczej jest zapewnienie w szczególności: zgodności działalności z przepisami prawa oraz procedurami wewnętrznymi; efektywności i skuteczności przepływu informacji; zarządzania ryzykiem – co należy do obowiązków kierownika jednostki.

Na słabość kontroli zarządczej wskazywały stwierdzone nieprawidłowości, m.in.:

a) działania niezabezpieczające interesu ekonomicznego Instytutu przy wynajmowaniu powierzchni biurowych;

¹⁴⁵ O numerze EP 22461591.

- b) praktyka niewprowadzenia do systemu POL-on niektórych raportów końcowych z wykorzystania środków finansowych wbrew obowiązkom określonym powszechnie obowiązującymi przepisami prawa;
- c) nieprzestrzeganie regulacji wewnętrznych tj. regulaminów ICHB PAN;
- d) nieterminowe dokonanie zwrotu dotacji, będące skutkiem przeoczenia i zakłócenia przepływu informacji.

Nie sprzyjało temu też niesformalizowanie procesu zarządzania ryzykiem, w tym określenia reakcji na ryzyko i mechanizmów kontroli.

(akta kontroli DVD 1 pliki 86-100, 144-155, 177-179, 199-218, 222-223, 228-237, 355-421, 548-573, 1523-1524, 1528, 1539-1540, 1544, 1546)

Dyrektor wyjaśniła m.in., że obszary działalności ICHB PAN były bardzo rozległe i specyficzne, więc trudno było określić dla wszystkich jednolite procedury zarządzania ryzykiem. Nie zawsze też było możliwe matematyczne wyliczenie rezultatów prac prowadzonych w Instytucie. Główna działalność ICHB PAN polegała na prowadzeniu badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych, a ich efekty, pozwalające na uzyskanie nowej wiedzy, miały postać przede wszystkim publikacji naukowych i podlegały regularnym ocenom instytucji finansujących zarówno projekty jak i zadania statutowe. Raz na cztery lata były przeprowadzane niezależnie od siebie dwie ewaluacje ocena komisji PAN oraz ewaluacja jednostek naukowych pod nadzorem Ministerstwa. Oprócz tego funkcjonowała w ICHB PAN forma oceny przez ekspertów zewnętrznych działalności zakładów naukowych i na podstawie jej wyników podejmowano decyzje o dalszych losach każdego zakładu. Niemniej jednak, aktualnie opracowywana jest nowa strategia działalności ICHB PAN, w której postaramy się wprowadzić mierzalne parametry pozwalające na ocenę realizacji założonych planów.

(akta kontroli DVD 1 plik 1650, str. 59)

OCENA CZĄSTKOWA

ICHB PAN rozporządzał środkami pochodzącymi z subwencji oraz dotacji podmiotowych i celowych otrzymanych z budżetu państwa, w łącznej wysokości 458 422,9 tys. zł¹⁴⁶. Pomimo zrealizowania zadania związanego z opracowaniem i wyprodukowaniem zestawu diagnostycznego do wykrywania koronawirusa SARS-CoV-2 wywołującego COVID-19, nie dokonano jednak zwrotu do budżetu niewykorzystanej części środków w wysokości 4 858,1 tys. zł, jako subwencji pobranej w nadmiernej wysokości. Nie dochowano też należytej staranności przy rozliczeniu środków z dotacji podmiotowej na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego ECBiG, czego efektem było niedokonanie w terminie zwrotu niewykorzystanych środków w wysokości 80,4 tys. zł i konieczność zapłaty odsetek w wysokości 7,8 tys. zł. Niewłaściwie zrealizowano część obowiązków sprawozdawczych, nie wprowadzając do systemu POL-on raportów końcowych z wykorzystania środków otrzymanych na realizację inwestycji związanych z działalnością naukową, wbrew obowiązującym przepisom prawa. Zakupu usług obcych dokonywano zgodnie z przepisami prawa oraz gospodarnie. Umowy cywilnoprawne z osobami spoza Instytutu, były zawierane w sposób celowy i oszczędny, a wyniki prac wykonanych w ramach tych umów zostały wykorzystane w działalności ICHB PAN. Nie zawsze jednak celowo i gospodarnie zlecano pracownikom Instytutu świadczenie usług w ramach umów cywilnoprawnych dotyczących przygotowania materiałów promocyjnych oraz prowadzenia obsługi administracyjnej rozliczeń z BGK.

¹⁴⁶ Przy czym badaniem objęto wydatkowanie środków w łącznej wysokości 77 009,9 tys. zł.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, m.in. mając na uwadze czynności zrealizowane w toku kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań w celu:

Wnioski	1) zainicjowania procedury zwrotu do budżetu państwa środków z subwencji pobranych w nadmiernej wysokości, tj. 4 858,1 tys. zł;2) wdrożenia w obszarze gospodarki majątkowo-finansowej Instytutu procedury zarządzania ryzykiem oraz ustanowienia mechanizmów kontroli zarządczej, dotyczących: rozliczania niewykorzystanych środków z dotacji podmiotowych, raportowania w systemie POL-on oraz realizacji inwestycji związanych z działalnością naukową;3) przeprowadzania analiz zasadności zawierania umów cywilnoprawnych w sytuacji dysponowania przez Instytut zasobami własnymi w tym zakresie.

Uwagi	NIK nie formułuje uwag
-------	------------------------

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń	Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.
--------------------------------	--

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków	Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.
--	---

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 19 grudnia 2025 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Przemysław Grad

Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Dyrektor

Karolina Wirszyt-Sitkowska

/podpisano elektronicznie/